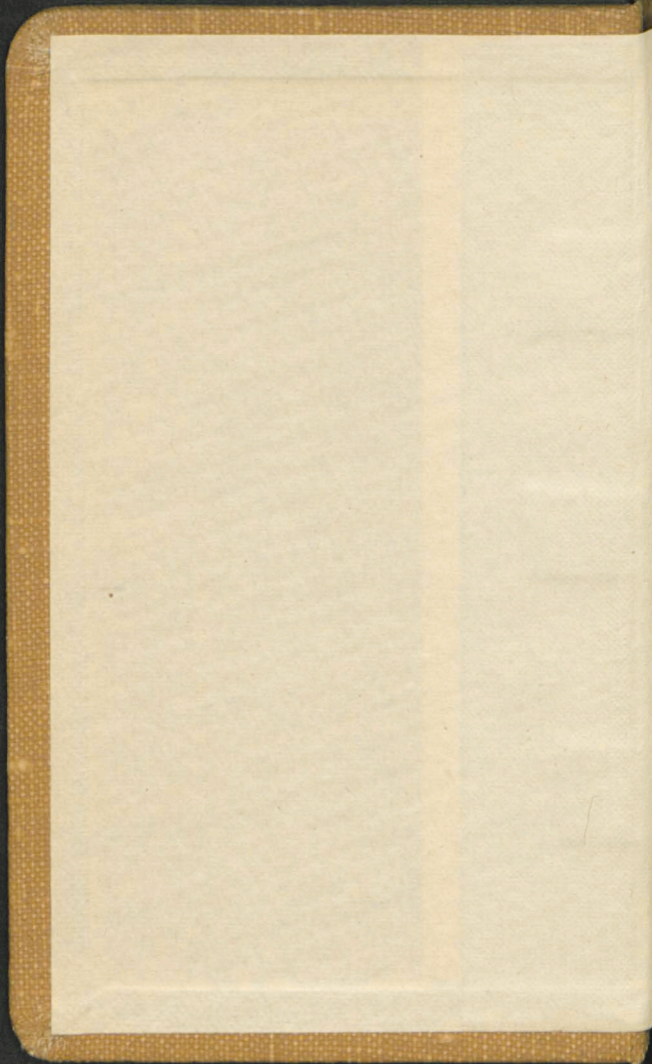

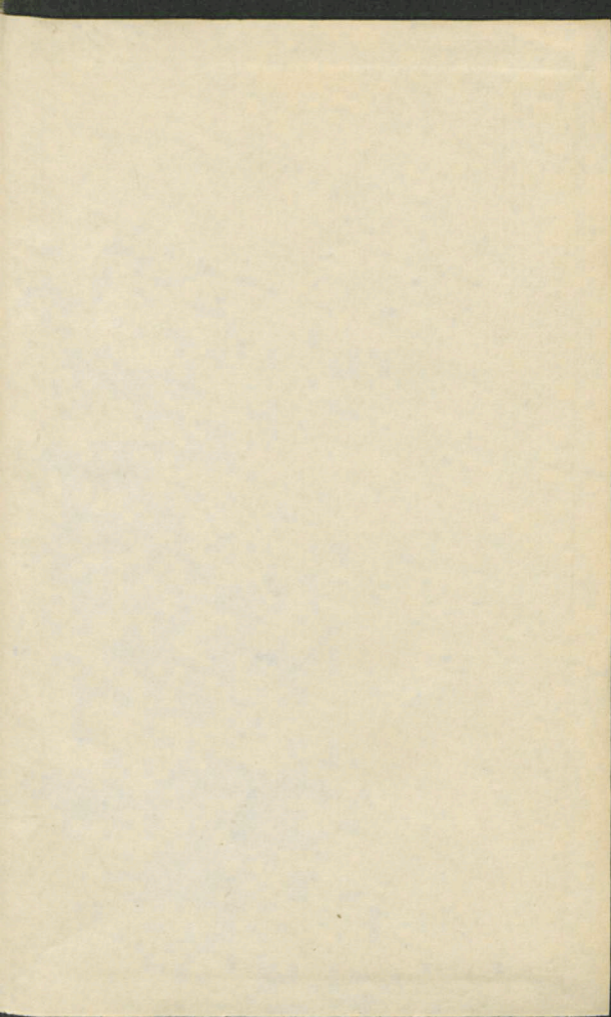
BIBLIOTEKA

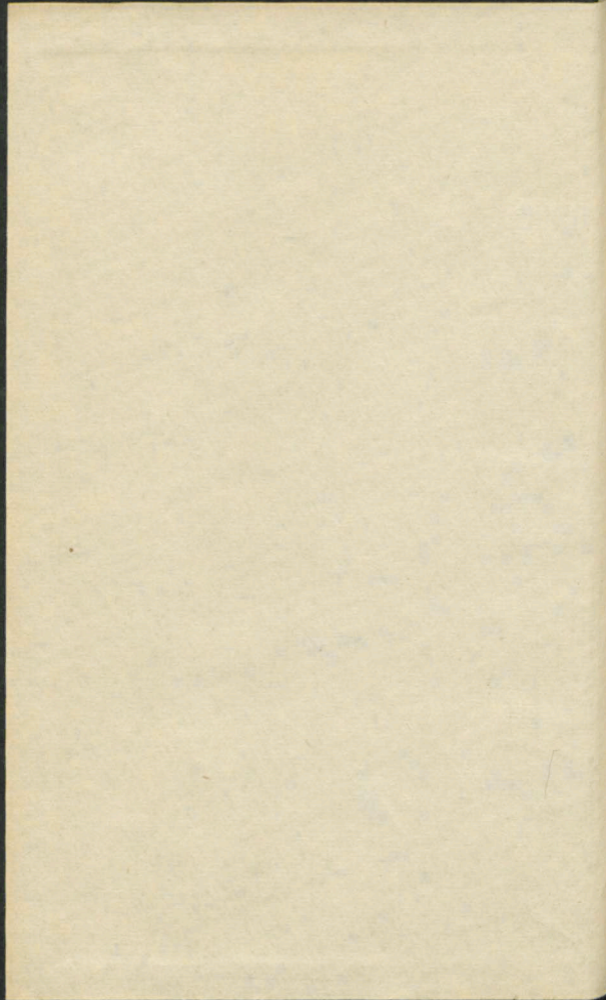
Zakł. Nar. im. Ossolińskich

XVII

7577

legomose xigez Swicki

20015

2644

C. PLINI
S E C U N D I
P A N E G Y R I C U S
L I B E R

Quetto

IMP. N E R V E
T R A I A N O

Scrispsit sive dixit.

P O S N A N I Æ,

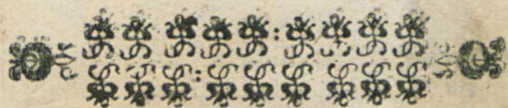
Typis S. R. M. Clari Coll: Soc. IESU

Anno Domini 1695.

1971-K-3358

XVII-7577-1

C. PLINII SECUNDI
PANEGYRICUS
TRAIANO AUG. DICTUS.

BENE ac sapienter, Patres Conscripti, maiores instituerunt, ut rerū agenda-
darum, ita dicendi initiū, à precatōnibus capere s-
quod nihil ritè, nihilq; providenter ho-
mī nes, sine deorum immortalium ope,
consilio, honore, auspiciarentur. Quī
mos cui potius, quā Cōsuli? aut quā-
do magis usurpandus, colendusq; est,
quā cū imperio Senatūs, auctorita-
te Reip. ad agendas optimo Principi
gratias excitamur? Quod enim præsta-
bilis est, aut pulchrius munus deorū,
quā castus & sanctus, & dijs simili-
mus Princeps? Ac si adhuc dubium fu-
isset, forte casuq; rectores terris, an a-
quo numine darentur: Principem a-

men nostrum liqueret divinitus constitu-
 tutum. Non enim occultâ potestate fa-
 torum, sed ab Iove ipso, coram, ac palam
 repertus, electus est. quippe inter aras
 & altaria, eodemq; loci, quem Deus il-
 le tam manifestus, ac præsens, quam cœ-
 lum ac sidera in-sedit.

Quo magis aptum piumq; est, te Iu-
 piter optime maxime, antea conditor
 rem, nunc conservatorem imperij no-
 stri precati, ut mihi digna Consule, di-
 gna Senatu, digna Principe contingat
 oratio: utq; omnibus quæ dicentur à
 me, libertas, fides, veritas constet: tan-
 tumq; à specie adulationis absit gratiarû
 actio mea, quantum abest à necessitate.
 Equidem non consuli modò, sed omni-
 bus civibus vitendum reor, ne quid de
 Principe nostro ita dicant, ut idem il-
 lud de alio dici potuisse videatur. Quare
 abeant, ac recedant voces illæ, quas me-
 tus exprimebat, nihil, quale antea dica-
 mus, nihil enim quale antea patimur,
 nec eadem de Principe palam, quæ pri-
 us. Discernatur orationibus nostris di-
 versitas temporum, & ex ipso genere
 gra.

gratiarum agendarum intelligatur, cui
 quando sint, hæc æneus ut Deo, nunc nati-
 quam ut aumini blandiamur. Non e-
 nim de tyranno, sed de cive, non de do-
 mino, sed de parente loquimur. Unum
 ille se ex nobis, & hoc magis excellit at-
 que eminet, quod unum ex nobis putat;
 nec minus hominem se, quam homini-
 bus præesse meminit. Intelligamus er-
 go bona nostra, dignosq; nos illius usum
 probemus: atq; identidem cogitemus,
 si maius principibus præstemus obse-
 quium, qui servitute civium, quam qui
 libertate lætamur.

Et populus quidem Romanus dilectum
 Principem servat, quantoq; paulò antè
 contentum formosum alium, hunc for-
 tissimum personat: quibusq; aliquando
 clamoribus gestum alterius & vocem:
 huius pietatem, abstinentiam, mansue-
 tudinem laudat. Quid nos ipsi? divini-
 tatem Principis nostri, ac humanitatè,
 temperantiam, facilitatem, ut amor &
 gaudium tulit, celebrare universi sole-
 mus? Iam quid tam civile, tam senator-
 rium, quam illud additum à nobis Optre-

ut cognomen quod peculiare huius
 proprium arrogantia priorum principum
 fecit. Enimvero quam commune, quam
 ex æquo, quod Felices Nos, Felicem Il-
 lum prædicamus, alternisq; votis, Hæc
 Faciat, Hæc Audiat, quasi non dicturi,
 nisi fecerit, comprecamur. Ad quas il-
 le voces, lacrymis etiam, ac multo pu-
 dore suffunditur. agnoscit enim sentitq;
 sibi, non Principi dici. Igitur quod tẽ-
 peramentum omnes in illo subito pie-
 tatis calore servavimus, hoc singuli
 quoq; meditatiq; teneamus: sciamusq;
 nullum esse, neq; sincerius, neq; accepti-
 us genus gratiarum, quam, quod illas ac-
 clamations æmuletur, quæ fingendi nõ
 habent tempus. Quantum ad me perti-
 net, laborabo, ut orationem meã ad mo-
 destiam Principis, moderationemq; sub-
 mittam, nec minus considerabo, quid au-
 res eius pati possint, quam quid virtuti-
 bus debeat.

MAGNA & inuisitata Principis gloria,
 cui gratias acturus, non tam vereor, ne
 me in laudibus suis parcum, quam ne ni-
 hilum. pater hæc me q. a. hæc a. sicut.

eas sola circumstat. Nam merenti gratias agere, facile est, Patres Conscripti. Non enim periculum est, ne cum loquar de humanitate, exprobrari sibi superbiã credar; cum de frugalitate, luxuriam; cum de clementia, crudelitatem; cum de liberalitate, avaritiam; cum de benignitate, livorem; cum de continentia, libidinem; cum de labore, inertiam; cum de fortitudine, timorem. Ac ne illud quidem vereor, ne gratus ingratusve videar, prout satis, aut parum dixerò. Anni adverto enim etiam Deos ipsos, non tam accuratis adorantium precibus, quam innocentia, & sanctitate lætari: gratiorumque existimari, quam delubris eorum puram castamque mentem, quam qui meditari carmen intulerit. Sed parendum est Senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, ut Cõsulis voce, sub titulo gratiarum agendarum, boni Principes quæ facerent recognoscerent, mali, quæ facere deberent. Id nunc eò magis solenne ac necessarium est, quod patens noster privatas gratiarum actiones cohibet & comprimit: intercessurus etiam

publicis, si permetteret sibi vetare, quod Senatus juberet. Utrumq; Cæsar Auguste moderatè, & quòd alibi tibi gratias agi non finis: & quòd hic finis, non enim à teipso tibi honor iste, sed ab agētibus habetur. cedis affectibus nostris, nec nobis munera tua prædicare, sed audire tibi necesse est.

SÆPE ego tecum, P. C. tacitus agitavi, qualem quantumq; esse oporteret, cuius ditione natuq; maria, terræ, pax, bella regerentur: cum interea fingenti formantiq; mihi Principem, quæ æquata dijs immortalibus potestas deceret, nunquam voto saltem concipere succurrit similem huic, quem videmus. Enituit aliquis in bello, sed obsolevit in pace: alium toga, sed non & arma honestarunt: reverentiam ille terrore, alius amorem humanitate captavit: ille quæsitam domi gloriam in publico, hic in publico partam domi perdidit: postremo adhuc nemo extitit, cuius virtutes nullo vitiorum confinio læderentur. At Principi nostro quanta concordia, quantusq; cōcentus, omnium laudum, omnisq; glo-

ria contigit, ut nihil severitati eius hilaritate, nihil gravitati, simplicitate, nihil maiestati, humanitate detrahitur? Iam firmitas, iam proceritas corporis, iam honor capitis, & dignitas oris, ad hoc aetatis inflexa maturitas, nec sine quodam munere deum, festinatis senectutis insignibus, ad augendam maiestatem, ornata caesaries: nonne longè lateq; Principem ostentat?

TALEM esse oportuit, què non bella civilia, nec armis oppressa R. P. sed pax & adoptio, & tandem exorata terris numina, dedissent. An fas erat, nihil differre inter imperatorem, quem homines, & què dii fecissent? Quorum quidè in te, Caesar Auguste, iudicium & favor, tunc statim, cum ad exercitum proficisceris, & quidem inusitato indicio, enituit. Nam ceteros Principes, aut largus exor hostiarum, aut sinister volatus avium, consuleatibus nunciavit tibi ascendenti de more Capitolium, quanquam non id agendum civium clamor, ut iam Principi, occurrit. Siquidè omnis turba, quæ limen insederat, ad ingressum tuum foribus reclusis,

illis, illa quidem ut tunc arbitrabatur
 Deum, ceterum ut docuit eventus, te co-
 salutavit Imperatorē, nec aliter à cunctis
 omen acceptum est: nam ipse intelligere
 volebas, recusabas enim imperare, re-
 cusabas quod bene erat imperaturo.
 Igitur cogendus fuisti. cogi porro non
 poteras, nisi periculo patriæ, & mutati-
 one Reip: Obstinatum enim tibi non su-
 scipere imperium, nisi servandum fuisset.
 Quare ego illum ipsum furorē motūq;
 castrensem reor extitisse, quia magnā vi,
 magnoq; terrore, modestia sua vincenda
 erat. Ac sicut maris cœliq; temperiem,
 turbines tempestatēq; commendant, ita
 ad augendam pacis tuæ gratiam, illum
 tumultum præcessisse crediderim. Hæ-
 bet has vices conditio mortalium, ut
 adversa ex secundis, ex adversis Secunda
 nascantur. Occultat utrorumq; lemina
 Deus, & plerumq; bonorum malorumq;
 causæ sub diversa specie latent.

MAGNUM quidem illud sæculo dedecus
 magnum Reipub. vulnus impressum est.
 Imperator, & parens generis humani,
 obsessus, captus, inclusus: ablata mitissi-
 mo se.

mo seni, servandorum hominum potestas; ereptūq; Principi, illud in principatu beatissimum, quod nihil cogitur. Si tamen hæc sola erat ratio, quæ te publicæ salutis gubernaculis admoveret; propè est, ut exclamem, tanti fuisse. Corrupta est disciplina castrorum, ut tu corrector emendatorq; contingeres: inductum pessimum exemplum, ut optimū opponeretur: postremò coactus Princeps quos nolebat occidere, ut daret Principem, qui cogi non posset. Olim tu quidem adoptari merebâre: sed nescissemus, quantum tibi deberet imperium, si antè adoptatus esses. Expectatum est tempus, in quo liqueret, non tam accepisse te beneficium, quam dedisse. Confugit in sinum tuum concessa Resp: ruensq; imperium super Imperatorem, Imperatoris tibi voce delatum est. Imploratus adoptione, & accitus es: ut olim duces magni, à peregrinis externisq; bellis, ad opem patriæ ferendam revocari solebant. Ita filius ac pater, uno eodemq; momento, rem maximam invicem præstitistis: ille tibi im-

As

perium

Imperium dedit, tu illi reddidisti. Solus ergo ad hoc ævi, pro munere tanto, paria accipiendo, fecisti, imò ultra dantem obligasti: communicato enim imperio, sollicitior tu, ille securior factus est. Ò novum atq; inauditum ad Principatum iter! non te propria cupiditas, proprius metus, sed aliena utilitas, alienus timor, Principem fecit. Videaris licet, quod est amplissimum, consecutus inter homines; feliciter tamen erat illud, quod reliquisti, sub bono Principe, privatus esse desisti. Assumptus es in laborum curarumq; consortium, nec te læta & prospera stationis istius, sed aspera & dura, ad capeSSendã eam compulerunt. Suscepisti imperium, postquam alium suscepti pœnitebat.

NULLA adoptati cum eo, qui adoptabat cognatio. nulla necessitudo: nisi quòd uterq; optimus erat, dignusq; alter eligi, alter eligere. Itaq; adoptatus es, non ut prius alius atq; alius, in gratiam uxoris; adscivit enim te filiũ non vitricus, sed Princeps, eodemq; animo divus Nerva pater tuus factus est, quo
 erat

erat omnium. Nec decet aliter filium
 adsumi, si adsumatur à Principe. An
 Senatam P. Q. R. exercitus, provincias,
 socios transmissurus uni: successorè è sis
 nu uxoris accipias? summæq; potesta-
 tis hæredem, tantùm intra domum tuã
 quaras, non per totam civitatem cir-
 cumferas oculos, & hunc tibi proximũ,
 hunc coniunctissimũ existimes, quem
 optimum, quem dijs simillimum inve-
 neris; Imperatorus omnibus, eligi de-
 bet ex omnibus. non enim servulis tuis
 dominam, ut possis esse contentus quasi
 necessario hærede, sed Principem civis
 bus daturus Imperator. Superbum istud
 & regium, nisi adoptes eum, quem cõ-
 stet imperatorum fuisse, etiam si non ado-
 ptasses,

FECIT hoc Nerva. nihil interesse arbi-
 tratus, genueris an elegeris; si perinde
 sine iudicio adoptentur liberi, ac na-
 scuntur, nisi tamen, quòd æquiore ani-
 mo ferunt homines, quem Princeps pa-
 rum feliciter genuit, quàm quem malè
 elegit. Sedulò ergo vitavit hunc casum,
 nec iudicium hominum, sed deorum es-
 tiam

tiam in consilium assumpsit. Itaq; non tua in cubiculo, sed in templo; nec ante genialem torum, sed ante pulvinar Iovis optimi maximi adoptio peracta est: quâ tandem non servitus nostra, sed libertas & salus, & securitas fundebatur. sibi enim dii gloriam illam vindicaverunt: horum opus, horum illud imperium: Nerva tantum minister fuit. Uterq; qui adoptaret tam paruit; quam tu, qui adoptaberis. Allata erat ex Pannonia laurea, id agentibus dijs, ut invicti Imperatoris exortum victoriæ insigne decoraret. Hanc Imperator Nerva in gremio Iovis collocarat: cum repente solito major & augustior, advocata hominum concione, deorumq; te filium sibi, hoc est unicum auxilium iessis rebus assumpsit. Inde quasi deposito imperio, quâ securitate, quâ gloria lætus (nam quantulum refert deponas, an partiaris imperium: nisi quod difficilius hoc est,) non secus ac presenti tibi innixus: tuis humeris se patriamq; sustentans, tuâ iuventâ, tuo robore invaluit: statim consedit omnis tumultus. Non adoptionis
opus

opus istud fuit, sed adoptati? atq; aded
 temerè fecerat Nerva, si adoptasset aliū.
 Obliti ne sumus, ut nuper post adopti-
 onem non desierit seditio. sed cœperit
 Irritamentum istud irarum, & fax, &
 multus fuisset, nisi incidisset in te. An
 dubium est, ut dare non posset imperiū
 Imperator, qui reverentiam amiserat
 auctoritate ejus effectum est, cui daba-
 tur. Simul filius, simul Cæsar, mox Im-
 perator, & consors Tribunitiæ potesta-
 tis, & omnia pariter & statim factus es:
 quæ proximè pareas verus tantum in
 alterum filium contulit.

MAGNUM hoc tux moderationis indi-
 cium, quod non solum successor imperii,
 sed particeps etiam sociusq; placuisti,
 nam successor, etiam si nolis, habendus
 est; non est habendus socius, nisi velis.
 Credentne posteri, Patricio & Consula-
 ri & Triumphali patre genitum, cum
 fortissimum, amplissimum, amantissimū
 sui exercitum regeret, Imperatorem
 non ab exercitu factum? eidem, cum
 Germaniæ præsideret, Germanici nomē
 hinc missum? abhominatum ut Impera-

tor fieret agnasse, nihil fecisse, nisi quod
 meruit, & paruit. Paruisti enim Cæsar,
 & ad Principatum obsequio pervenisti;
 nihilq; magis à te subiecti animo factū
 est, quàm quod imperare cœpisti. Iam
 Cæsar, iam Imperator, iam Germani-
 cus, absens & ignarus, & post tanta nos-
 mina, quantum ad te pertinet, privatus.
 Magnum videretur si dicerem, nescisti
 te Imperatorem futurum: eras Impera-
 tor: & esse te nesciebas. Ut verò ad te
 fortunæ tuæ nuncius venit, malebas qui-
 dem hoc esse quod fueras, sed non erat
 liberum. An non obsequeris Principi
 civis, Legatus Imperatori, filius patri?
 Ubi deinde disciplina, ubi mos à majori-
 bus traditus, quodcumq; Imperator mu-
 nus injungeret, æquo animo paratq;
 subeundi? Quid enim si provincias ex
 provincijs, ex bellis bella mandaret, eo-
 dem illo uti jure posse pates, cum ad Im-
 perium revocet, quo sit usus, cum ad e-
 xercitum miserit: nihilq; interesse, ite
 Legatum, an redire Principem jubeat.
 Nisi quòd major sit obsequii gloria in eo,
 quod quis minus velit. Augebat aucto-
 ritas

pietatem jubentis, in summum discrimē
 auctoritas ejus adducta: utq; magis pa-
 rendum imperanti putares, efficiebatur
 eo, quòd ab alijs minus parebatur. Ad
 hoc audiebas, Senatùs populiq; consen-
 sum, non unius Nervæ judicium illud,
 illa electio fuit, nam qui ubiq; sunt ho-
 mines, hoc idem votis expeiebant, ille
 tantùm jure Principis occupavit, pri-
 musq; fecit, quod omnes facturi erant.
 Nec hercule tantopere cunctis factum
 placeret, nisi placuisset antèquam fieret.

At quo, dii boni, temperamento po-
 testatem tuam fortunamq; moderatus
 es, Imperator tu titulis, & imaginibus,
 & signis: ceterùm modestiã, labore, vi-
 gilantiã, Dux, & Legatus, & miles, cū
 jam tua vexilla, tuas aquilas magno
 gradu anteires: neq; aliud tibi, & illa ad-
 optione, quam filij pietatem, filij obse-
 quium adsereres, longamq; huic nomi-
 ni ætatem, longam gloriam precarere.
 Iam te providentia Deorum, primum in
 locum provexerat, tu adhuc in secundo
 resistere atq; etiam senescere optabas:
 privatus tibi videbaris, quamdiu Impe-
 rator

rator & alius esset. Audita sunt vota tua, sed in quantum optimo illi & sanctissimo seni utile fuit, quem dii cœlo vindicaverunt, ne quid post illud divinum, & immortale factum, mortale faceret. Deberi quippe maximo operi hanc venerationem, ut novissimum esset, auctoreq; ejus statim consecrandum, ut quandoq; inter posteros quaereretur, an illud jam Deus fecisset. Ita ille nullo magis nomine publicus parens, quam quia tuus, ingens gloria, ingensq; fama, cum abunde expertus esset, quam bene humeris tuis sederet imperium, tibi terras, te terris reliquit, eo ipso carus omnibus ac desiderandus, quod prospexerat ne desideraretur. Quem tu lacrymis primum, ita ut filium decuit, mox templis honestasti non imitatus illos, qui hoc idem, sed aliâ mente fecerunt. Dicavit cœlo Tiberius Augustum, sed ut maiestatis numen induceret; Claudium Nero, sed ut irideret; Vespasianum Titus, Domitianus Titum, sed ille ut dei filius, hic ut frater videretur. Tu sideribus patrem intulisti, non ad metum civium, non in contumeliam

nam numinum, non in honorem tuum,
 sed quia Deum credis. Minus est hoc,
 cum sit ab his, qui & sese deos putant.
 Sed licet illum aris, pulvinaribus, fla-
 mine colas, non alio magis tamen deū
 & facis & probas, quam quod ipse talis
 es. In Principe enim, qui electo succes-
 sore, fato concessit, una itemq; certissi-
 ma divinitatis fides est, bonus successor.

Num ergo tibi, ex immortalitate patris
 aliquid arrogantiae accessit? num hos
 proximos, divinitate parentum desides
 ac superbos, potius, quam illos veteres
 & antiquos amularis, qui hoc ipsum im-
 perium peperere, quod modò hostes in-
 vaserant, contempserantq;. cuius possi-
 fugatiq; non aliud magis habebatur in-
 ducium, quam si triumpharetur. Ergo
 sustulerant animos & jugum excusserat,
 nec iam nobiscum de sua libertate, sed
 de nostra servitute certabant: ac ne in-
 ducias quidem, nisi aequis cōditionibus,
 inibant, legesq; ut acciperent, dabant.
 At nunc rediit omnibus terror & metus,
 & votum imperata faciendi. Vident e-
 nim Romanum ducem, unum ex illis
 vete-

veteribus & priscis, quibus Imperatoris nomen addebant contecti cædibus campi, & infecta victoriis maria. Accipimus obsides ergo, non emimus, nec ingentibus damnis immensisq; muneribus paciscimur, ut vicerimus. Rogant, supplicent, largimur, negamus, utrumq; ex imperij maiestate, agunt gratias qui impetrauerunt, non audent queri, quibus negatum est. An audeant, qui sciant te adsedisse ferocissimis populis, eo ipso tempore, quod amicissimum illis, difficillimum nobis: cum Danubius ripas gelu iungit, duratusq; glacie, ingentia tergo bella transportat: cum fera gentes, non telis magis, quam suo celo, suo fidere armantur. Sed ubi in proximo tu, non secus ac si mutata temporum vices essent, illi quidem latibulis suis clausi tenebantur, nostra agmina percurrere ripas, & aliena occasione, si permitteres, uti, ultraq; hyemem suam barbaris inferre gaudebant.

Hæc tibi apud hostes veneratio, quid apud milites! quam admirationem, quemadmodum comparastis cum tecum incediam,

diam, tecum ferrent sicim, cum in illa
 meditatione campestri, militaribus tur-
 mis, imperatorium pulverem, sudorēq;
 misceres, nihil à cæteris, nisi robore ac
 præstantiâ differens, cum libero Marte
 nunc cominus tela librares, nunc vibrata
 susciperes, alacer virtute militum & læ-
 tus, quoties aut cassidi tua, aut clypeo
 gravior ictus incidere; (laudabas quip-
 pe ferientes, hortabarisq; ut auderent, &
 audebant iam,) cum spectator, modera-
 torq; ineuntium certamina virorum,
 arma componeres, tela tentares, ac si
 quod durius accipienti videretur, ipse
 vibrares. Quid cum solatiū fessis, agris
 opem ferres. Non tibi moris, tua inre
 tentoria, nisi commilitonum antè lu-
 strasses, nec requiem corpori, nisi post
 omnes, dare. Hac mihi admiratione di-
 gnus Imperator non videretur, si inter
 Fabricios, & Scipiones, & Camillos ta-
 lis esset. Tunc enim illum imitationis
 ardor, semperq; melior aliquis, accende-
 ret. Postquam verò studium armorum à
 manibus ad oculos, ad voluptatem à la-
 bore translatum est, postquam exercita-

tionibus nostris, non veteranorū aliquis, cui decus, muralis aut civica, sed Græculus magister assistit; quàm magum est unum ex omnibus, patrio more, patriâ virtute letari, & sine æmulo ac sine exēplo secum certare, secum contendere, ac sicut imperat solus, solum ita esse, qui debeat imperare.

NONNE incunabula hæc tibi, Cæsar, & rudimenta, cùm puer admodum Parthi-
câ lauro gloriam patris agens, nomēq;
Germanici iam tum mererere, cum fe-
rociâ superbiamq; Parthorū ex proxi-
mo auditus magno terrore cohiberes,
Rhenumq; & Euphratem admirationis
tuæ famâ coniungeres, cùm orbem ter-
rarū non pedibus magis, quàm laudibus
peragres, apud eos semper maior &
clarior, quibus postea contigisses, & nec-
dum Imperator, necdum Dei filius eras.
Germaniamq; cùm plurimæ gentes, ac
propè infinita vastitas interiaccatis soli,
tum Pyrenæus, Alpes, immensiq; alii
montes, nisi his cōpararenter, muniunt
dirimuntq;. Per hoc omne spatiū cū
legiones duceres, seu potius (tanta ve-
loci.

locitas erat) raperes: non vehiculum
 unquam, non equum respexisti, levis hic,
 non subsidium itineris, sed decus, & cū
 exteris sublequebatur: ut cuius nullus ti-
 bi usus, nisi cum die statorum, proxi-
 mum campum alacritate, discursu, pul-
 vere attolleres. Initium laboris mirer,
 an finem: multum est quod perseverasti,
 plus tamen quod non timuisti, ne per-
 severare non posses. Nec dubito quin
 ille, qui te inter illa Germaniæ bella, ab
 Hispania usque, ut validissimum præsi-
 dium, exciverat, inters ipse alienisque
 virtutibus tunc quoq, invidus Impera-
 tor, cum ope earum indigeret, tantam
 admirationem tui non sine quodam ti-
 more conceperit: quantum ille genitus
 Iove, post labores duraq, imperia, regi
 suo iadomitus, semper indefessusq, refes-
 cebat, cum aliis super alias expeditioni-
 bus, itinere illo dignus inveniretur.

TRIBUNUS VERÒ, disiuñctissimas terras,
 teneris adhuc annis, viri firmitate lustra-
 stis iam tunc præmonente fortunâ, ut dis-
 pœnitus perdisceres, quæ mox præcipere
 e. be. c. Neq, enim p. p. a. h. o. e. a. n. d. 2.

brevemq; militiam quasi transisse con-
 tentus: ita egisti tribunum, ut esse statim
 dux posses, nihilq; discendum haberes,
 tempore docendi. Cognovisti per sti-
 pendia decem, mores gentium, regio-
 num situs, opportunitates locorum, &
 diversam aquarum, cœliq; temperiem,
 ut patrios, fontes patriumq; sidus, ferre
 consuevisti. Quoties equos, quoties e-
 merita arma mutasti? Veniet ergo tem-
 pus, quo posteri visere, visendum tradere
 minoribus suis gestient, quis sudores tu-
 os hauserit campus, quæ refectiones, tuas
 arbores, quæ somnum, saxa prætexerint,
 quod deniq; restum, magnus hospes im-
 plexeris: ut tunc, ipsi tibi ingentium du-
 cum sacra vestigia, iisdem in locis, mō-
 strabantur. Verum hæc olim in præsen-
 tia quidem, quisquis paulò vetustior mi-
 les, hic te commilitone censeatur, quotus
 enim quisque, cuius tu non antè com-
 milito, quàm Imperator? Inde est, quòd
 propè omnes nomine appellas; quòd sin-
 gulorum fortia facta commemoras. nec
 habeat adnumeranda tibi pro rep. vul-
 nera, quibus statim laudator & testis
 contigisti.

Sed tantò magis prædicanda moderatio tua: quòd innutritus bellicis laudibus, pacem amas: nec quia vel pater tibi triumphalis, vel adoptionis tuæ die dicatâ Capitolino Iovi laurus, idcirco ex occasione omni quæris triumphos. Non times bella, nec provocas. Magnum est, Imperator Auguste, magnum est, stare in Danubiî ripâ, si transeas, certum triumphi, nec decertare cupere cum recusantibus: quorum alterum fortitudine, alterum moderatione efficitur. Nâ ut ipse nolis pugnare, moderatio; fortitudo tua præstat, ut neq; hostes tui velint. Accipiet ergo aliquando Capitolium non inanes currus, nec falsa simulacra victoriæ, sed Imperatore veram ac solidam gloriam reportantem pacem, tranquillitatem, & tam confessa hostium obsequia, ut vincendus nemo fuerit. Pulchrius hoc omnibus triumphis: neq; enim unquam, nisi ex contemptu imperii nostri factum est, ut vinceremus. Quòd si quis barbarus rex cò insolentiæ furorisq; processerit, ut iram tuam indignationemq; mereatur; ne ille, siue interfu-

scena

lo mari, seu fluminibus immensis, seu
 precipiti monte defenditur, omnia hæc
 tam prona, tamq; cedentia virtutibus
 tuis sentiet, ut subfedis montes, flumina
 exaruisse, interceptum mare, illataque
 sibi non classes nostras, sed terras ipsas
 arbitrerur. Videor jam cernere, nõ spo-
 lijs provinciarum, & extorto sociis au-
 ro, sed hostilibus armis, captorumq; re-
 gum catenis, triumphum gravem. Videor
 ingentia ducum nomina, nec indeco-
 ra nominibus corpora noscitare. Videor
 intueri immanibus ausis barbarorum
 onusta fercula, & sua quemq; facta, vin-
 ctis manibus sequentem; mox ipsum te
 sublimem, instantemq; curru domita-
 rum gentium tergo, ante currum autem
 pelypeos, quos ipse perfoderis. Nec tibi
 opima defuerint, si quis regum venire
 in manus audeat; nec modo telorum tu-
 orum, sed diem oculorum, minarumq;
 coniectum toto campo, totoq; exercitu
 opposito, perhorrescat. Meruisti proxi-
 ma moderatione, ut quancumq; te vel-
 lunt nec, vel propulsare bellum coegerit
 imperium gemit, non ideo vicisse cogat.

ris, ut triumphares, sed triumphare,
quia viceris.

ALIUD ex alio mihi occurrit. quā spe-
ciosum est enim, quòd disciplinam ca-
strorum lapsam extinctamq; refovisisti,
depulso prioris sæculi malo, inertiam &
contumaciam, & dedignatione parendi.
Tutum est reverentiam, tutum caritatē
mereri: nec ducum quisquam, aut non
amari à militibus, aut amari timet. &
inde offensæ gratiæq; pariter securi, in-
stant operibus, adsunt exercitationibus,
arma, mœnia, viros aptant. Quippe nō
is Princeps, qui sibi imminere, sibi in-
tendi putet, quod in hostes paretur; quæ
persuasio fuit illorum, qui hostilia cum
facerent, timebant. Eodem ergò tēpore
militaria studia, nec animos modò, sed
& corpora ipsa languescere, gladios eti-
am incuriam hebetari retundiq; gaudebāt.
Duces porrò nostri, non tam regum ex-
teriorum, quàm suorum Principum insi-
dias; nec tam hostium, quàm commili-
tonum manus ferrumq; metuebant. Est
hæc natura fideribus, ut parva & exilia
validiorum exortus obscureta similes

Imperatoris adventu, Legatorum dignitas inumbratur. Tu tamen maior omnibus quidem eras, sed sine ullius diminutione major, eandem auctoritatem praesente te quisque, quam absente retinebat: quin etiam plerisque ex eo reverentia accesserat, quòd tu quoque illos reverbare. Itaque perinde summis atque infimis carus, sic Imperatorem commilitonemque miscueras, ut studium omnium laboremque, & tanquam exactor intenderes, & tanquam participes sociusque relevares. Felices illos, quorum fides & industria, non per internuncios & interpretes, sed ab ipso te, nec auribus tuis, sed oculis probabatur! Consecuti sunt, ut absens quoque de absentibus, nemini magis, quam tibi crederes.

IAM te civium desideria revocabant, amoremque castrorum superabat caritas patriae. Iter inde placidum ac modestum, ut planè à pace redeuntis. Nec verò ego in laudibus tuis ponam, quòd ad ventum tuum non pater quisquam, non maritus expavit, affectata alijs castitas, tibi ingenita & innata, interque ea quae imputa-

re non.

se non possis. Nullus in exigendis vehi-
 culis tumultus. nullum circa hospitia fa-
 stidium; annona, quæ cæteris. Ad hoc
 comitatus accinctus, & parens. diceris
 magnum aliquem ducem, ac te potissi-
 mum, ad exercitus ire: adeo nihil aut
 certe parum intererat, inter Imperatorẽ
 factum, & futurum. Quam dissimilis nu-
 per alterius Principis transitus? si tamẽ
 transitus ille, non populatio fuit, cum
 abactus hospitem exerceret, omniaq;
 dextrâ lævaq; perusta & attrita, ut si vis
 aliqua, vel ipsi illi Barbari, quos fugie-
 bat, inciderent. persuadendum provin-
 cijs erat illud iter Domitiani fuisse, non
 Principis. Itaq; non tam pro tua gloria,
 quam pro utilitate communi, edicto sub-
 jecisti, quid in utrũq; vestrũ esset im-
 pensum. Adsuescat Imperator cum im-
 perio calculum ponere; sic exeat, sic re-
 deat, tanquam rationem redditurus; ed-
 dicat quid absumpserit, ita fiet ut non
 absumat, quod pudeat edicere. Præterea
 futuri Principes velint nolint, sciant tã-
 ti tuum constare: propositisq; duobus e-
 templis, meminerint, perinde coniectu-

ram de moribus suis homines esse factu-
 ros, prout hoc vel illud elegerint. Non-
 ne his tot tantisque meritis, novos aliquos
 honores, novos titulos, merebare? At tu
 etiam nomen Patris patriæ recusabas.
 Quàm longa nobis cum modestia tua pu-
 gna! quàm tardè vicimus! Nomen illud,
 quod alij primo statim principatus die,
 ut Imperatoris & Cæsaris receperunt, tu
 usque cò distulisti, donec tu quoque bene-
 ficiorum tuorum parcissimus assumator,
 jam te mereri fatereris. Itaque soli omni-
 um contigit, tibi, ut Pater patriæ esses,
 antequàm fieres. eras enim in animis,
 in judicijs nostris, nec publicæ pietatis
 intererat quid vocarere; nisi quòd ingra-
 ta sibi videbatur, si te Imperatorem po-
 tiùs vocaret & Cæsarem, cum patrè ex-
 periretur. Quod quidem nomen quâ be-
 nignitate, quâ indulgentiâ exerces! ut
 cum civibus tuis, quasi cum liberis pa-
 rens, vivis! Ut reversus Imperator, qui
 privatus exieras, agnoscis, agnosceris!
 eosdem nos, eundem te putas, par omni-
 bus, & hoc tantùm ceteris major, quò melior.
 Ac primùm, quid dies ille, quo exspe-

Status desideratusq; urbē tuā ingressus es?
 Iam hoc ipsum, quòd ingressus es, quā
 mirum latumo;? nam priores in vehi, &
 importari solebāt. non dico quadringo
 curru, & albensibus equis, sed humeris
 hominū, quòd arrogantius erat. Tu solā
 corporis proceritate elatior alijs & ex-
 celsior, non de patientia nostrā quendam
 triūphū, sed de superbia Principū egisti.
 Ergo non ætas quēquam, non valetudo,
 non sexus retardavit, quo minū oculos
 insolito spectaculo impleret. Te parvuli
 noscere, ostentare juvenes, mirari senes,
 ægri quoq; neglecto medentiū imperio,
 ad conspectū tui, quasi ad salutem sani-
 tatemq; prorepere. Inde alij se satis vis-
 isse te viso, te recepto; alij, nunc magis
 esse vivendū, prædicabant. Fæminas etiā
 tunc secunditatis suæ maxima voluptas
 subijt, cū cernerent cui Principi cives,
 cui Imperatori milites peperissent. Vis-
 deres referta recta, ac laborantia, ac ne
 eum quidē vacantem locū, qui non nisi
 suspensum & instabile vestigiū caperet;
 oppletas undiq; vias, angustumq; trami-
 tem relictum tibi; alacré hinc atq; inde

populum, ubiq; par gaudium paremque
clamorem. Tam æqualis ab omnibus ex
adventu tuo lætitia percepta est, quam
omnibus venisti: quæ tamen ipsa cum
ingressu tuo crevit, ac propè in singulos
gradus adaucta est. Gratum erat cunctis,
quòd Senatuum osculo exciperes, ut dis-
missus osculo fueras gratum, quòd e-
questris ordinis decora honore nominũ,
sine monitore, signares. gratum, quòd
tantum non ultrò clientibus salutaris,
quasdam familiaritatis notas adderes.
gratius tamen, quòd sensim & placidè, &
quantum respectantiũ turba pateretur,
incederes: quòd occursantium populus
te quoq;, te imò maximè astaret; quòd
primo statim die latus tuum crederes o-
mnibus. Neq; enim stipatus satellitum
manu, sed circumfusis undiq; nunc Sen-
natũs, nunc equestris ordinis flore, prout
alterutrum frequentisæ genus invaluisset,
silentes quietosq; lictores tuos subsequen-
bare, nam milites nihil a plebe habitu
tranquillitate, modestiã differebant.

UBI verò capisti Capitoliũ ascendere,
quam læta omnibus adoptionis tuæ re-
corda-

cordatio! quàm peculiare gaudium eor-
 rum, qui te primi eodem loco salutaver-
 rant Imperatorem! quin etiam Deū ipsū
 tunc præcipuam voluptatem operis sui
 percepisse crediderim. Ut quidem iisdē
 vestigiis institisti, quibus parens tuus in-
 gens illud deorum prolaturus arcanum,
 quæ circumstantiū gaudia? quàm recens
 clamor? quàm similis illi dies, qui hunc
 genuit diē! ut plena altaribus, augusta
 victimis cuncta! ut in unius salutē col-
 lata omnium vota! cū sibi se ac liberis
 suis intelligerent precari, quæ pro te
 precarentur. Inde tu in Palatium quidē,
 sed eo vultu, sed eā moderatione, ut si
 privatam domum peteres: ceteri ad pe-
 nates suos quisq; iteraturus gaudii fidē,
 ubi nulla necessitas gaudendi est. Onē-
 rasset alium huiusmodi introitus, tu quo-
 tidie admirabilior & melior: talis deniq;
 quales alii Principes futuros se tantū
 pollicentur. Solum ergo te cōmēdat au-
 getq; temporis spatium, iunxisti enim ac
 miscuisti res diversissimas, securitatem
 olim imperantis, & incipientis pudorē.
 Non tu civium amplexus ad pedes tuos

deprimis, nec osculum manu reddis, maner Imperatori quæ prior humanitas, dextera verecundia. Incedebas pedibus; incedis, lætabaris labore! lætaris, eadēq; omnia illa circa te, nihil ipso te fortuna mutavit. Liberū est ingrediente per publicum Principe subsistere, occurrere, comitari, præterire. Ambulas inter nos, non quasi contingas: & copiam tui non ut imputes, facis. Hæret lateri tuo quisquis accessit, finemq; sermoni suus cuique pudor, non tua superbia facit. Regimur quidem a te, & subiecti tibi, sed quemadmodum legibus sumus, nam & illæ, cupiditates nostras, libidinesq; moderantur; nobiscum tamen, & inter nos, versantur. Emines, excellis, ut honor, ut potestas, quæ super homines quidem, hominum sunt tamen. Ante te Principes, fastidio nostri & quodam æqualitatis metu, usum pedum amiserant. illos ergo humeri, cervicesq; servorum super ora nostra; te fama, te gloria, te civium pietas, te libertas super ipsos Principes vehunt: te ad sidera tollit humus, ita cōmunia & confusa Principis vestigiā.

Nec

Nec vereor P. C. ne longior videar, cum sit maximè optadum, ut ea pro quibus agatur Principi gratiæ, multa sint: quæ quidem reverentiùs fuerit integra illibataq; cogitationibus vestris reservari, quam carptim, breviterq; perstringi, quia serè sequitur ut illa quidem, de quibus taceat, tanta quanta sunt, esse videantur. Nisi verò leviter attingi placeat, locupletatas tribus, datumq; congiarium populo, & datum totum, cum donativi partem milites accepissent. An mediocris animi est his potiùs repræsentare, quibus magis negari potest? Quamquam in hac quoq; diversitate, æqualitatis ratio servata est, æquati sunt enim populo milites, eò quòd partem, sed priores: populus militibus, quòd posterior, sed totum statim accepit. Enimverò qua benignitate divisum est! quanta cura tibi fuit, ne quis expertus liberalitatis tuæ fieret? Datum est his qui post editum tuum, in locum erasorum, subditii fuerant: æquatiq; sunt ceteris illi etiã quibus non erat promissum. Negotijs aliquis, valetudine alius, hic mari, ille

fluminibus distinebatur; expectatum est provisumq; ne quis æger, ne quis occupatus, ne quis deniq; longè fuisset. veniret quisq; cum vellet, veniret quisq; cum posset. Magnificum Cæsar, & tuum, disjunctissimas terras munificentie ingenio velut admoveere, immensaque spatia liberalitate contrahere, intercedere casibus, occurfare fortuna: atq; omni ope adniti, ne quis è plebe Romana dante congiarium te, hominem magis sentiret fuisse, quam civem. Advē tante congiarij die, observare Principis egressum in publicum, insidere vias, examina infantium, futurusq; populus solebat: Labor parentibus erat ostentare parvulos, impositosq; cervicibus adulætia verba blandaq; voces edocere: reddebant illi quæ monebantur. ac pleriq; irritis precibus surdas Principis aures, adstrepebant; ignariq; quid rogassent, quid non impetrassent, donec planè scirent, differrebantur. Tu ne rogari quidē sustinuisti, & quanquam lætissimum osculis tuis esset, conspectu Romane solis impleti, omnes tamen antequam

te viderent, adirentve, recipi, incidi ius-
 sisti: ut iam inde ab infantia parentem
 publicum munere educationis experire-
 tur cresceret tibi; alimentisq; tuis ad
 stipendia tua pervenirent; tantumq; o-
 mnes uni tibi, quantum parentibus suis
 quisq;, deberent.

RECTE Cæsar, quòd spem Romani no-
 minis sumptibus tuis suscipis, nullum
 est enim magno Principe, immortalitas
 temq; meritato, impendij genus dignis-
 us, quàm quod erogatur in posteros. Lo-
 cupletes ad tollendos liberos, ingentia
 præmia, & pares pœnæ, cõhortantur;
 pauperibus educandis una ratio est, bo-
 nus Princeps. Hic fiducia sui procrea-
 tos, nisi largâ manu fovet, auget, am-
 plectitur; occasum imperij, occasum
 Reipublicæ accelerat. frustra q; proce-
 res; Princeps, plebe neglectâ, ut defectû
 corpore caput, nutaturumq; instabili
 pondere, tuetur. Facile est coniectare,
 quod perceperis gaudium, cum te par-
 tum, liberorum, senum, infantium, pu-
 erorum clamor exciperet. Hæc prima
 parvulorum civium vox aures tuas im-
 buit,

buit, quibus tu daturus alimenta, hoc maximum præsstitisti ne rogareat. Super omnia est tamen. quod talis es, ut sub te liberos tollere liceat, expediat, Nemo iam parens filio, nisi fragilitatis humane vices horret, nec inter insanabiles morbos Principis ira numeratur. Magnū quidem est educandi incitamentum, tollere liberos in spem alimentorum, in spem congiariorum; maius tamen in spem libertatis, in spem securitatis. Atq; adeo nihil largiatur Princeps dum nihil auferat; non alar, dum non occidat; nec decunt, qui filios concupiscant. Contrā, largiatur & auferat, alar & occidat; ne ille in tam brevi tempore effecerit, ut omnes non posterorū modō, sed sui parentūq; pœniteat. Quo circa nihil magis in tua tota libertate laudaverim, quam quod congiarium das de tuo, alimenta de tuo: neq; à te liberi civium, ut ferarum catuli, sanguine & cadibus nutriuntur, quodq; gratissimū est accipientibus, sciunt dari sibi, quod nemini est ereptum; locupletatisq; tam multis, pauperiorem esse factum Principem

pem

pem tantum, quanquam nec hunc quidem : nam cuius est quidquid est omnium, tantum ipse, quantum omnes habet.

ALIO me vocat numerosa gloria tua. alio autem: quasi verò jam satis veneratus miratusve sim, quòd tantam pecuniam profudisti, non ut flagitij tibi conscius ab infectione eius averteres famam; nec ut tristes hominum mestrosq; sermones latiore materià detineres. Nullam congiario culpam, nullam alimentis crudelitatem redemisti; nec tibi, benefaciendi fuit causa, ut quæ malè feceras impunè fecisses: amor impendio isto, non venia quaesita est, populusque Rom. obligatus à tribunali tuo, non exoratus recessit. Obtulisti enim congiarium gaudentibus gaudens, securusq; securis: quòdq; antea Principes ad odiù sui leniendum timentibus plebis animis obiectabant; id tu tam innocens populo dedisti, quam populus accepit. Paullò minus P. C. quinque millia ingenuorù fuerunt, quæ liberalitas Principis nostrà conquirit, invenit, adscivit. hi subsidi-
um bellorum, ornamentum pacis, publi-
cis

cōis sumptibus aluntur; patriamq; nō ut
 patriam tantum, verūm ut altricem a-
 mare condiscunt. Ex his castra, ex his
 uribus replebuntur, ex his quandoq; na-
 scentur, quibus alimentis opus non sit.
 Dent tibi Caesar ætatem dii, quam me,
 teris, seruentq; animum quem dederūt,
 & quantō maiorem infantium turbam
 iterū atq; iterū iubebis incidi! Au-
 getur enim quotidie & crescit, non quia
 cariōres parētibus liberi, sed quia Prin-
 cipi cives. dabis congiaria, si voles, præ-
 stabis alimenta, si voles: illi tamen pro-
 pter te nascuntur.

INSTAR ego perpetui congiarij reor afe-
 fluentiã aænonæ. Huius aliquando cura
 Pompeio non minus addidit gloriæ,
 quàm pulsus ambitus campo, exactus
 hostis mari, Oriens triūphis, Occidensq;
 iustratus. Nec verò ille civilius, quàm
 parens noster, auctoritate, consilio: si-
 de, reclusit vias, portus patefecit, inne-
 ra terris, littoribus mare, littora mari red-
 didit, diversasq; gentes ita commercio
 miscuit, ut quod genitum esset usquam
 id apud omnes natum esse videretur.

Non.

Nonne cernere datur, ut sine ullius iniuriâ omnis usibus nostris annus exuberet? quippe non ut ex hostico raptæ, perituraq; in horreis messes, ne quidquam quiritantibus socijs auferuntur. Devehunt ipsi quod terra genuit, quod sidus aluit, quod annus tulit; nec novis indictionibus pressi, ad vetera tributa deficiunt. Emit fiscus, quidquid videtur emere, inde copiarum, inde annona, ne quâ inter licentem, vendentemq; conveniat; inde hîc sacietas, nec fames usquam.

ÆGYPTUS, alendis laugendisq; seminibus, ita gloriata est, ut nihil imbribus celoq; deberet, siquidem proprio semper amne perfusa, nec alio genere aquarum solita pinguescere, quàm quas ipsa devexerat, tantis segetibus induebatur, ut cum feracissimis terris quasi nunquam cessura cerneret. hæc inopinâ siccitate usq; in iniuriam sterilitatis exaruit: quia piger Nilus cunctanter alveo sese ac languidè extulerat, ingentibus quoq; tunc quidem ille fluminibus, fluminibus tamen, conferendus. Hinc pars magna terrarum, mergi palantiamne

conuicta, alto pulvere incanduit. Fru-
 stra tunc Ægyptus iubila opravit cœ-
 umq; respexit, cum ipse secunditatis
 patens contractior & exiliior, iisdem u-
 bertatem eius anni angustijs, quibus ab-
 undantiam suam cohibuisset. Neq; e-
 nim solam vagus ille, expanditor annis,
 intra usurpata semper collium substitute-
 rat atq; hæserat, sed supino etiam ac de-
 cidenti solo non placido se molliq; la-
 psu refugam abstulerat, & necdum satis
 humantes terras addiderat, arenis. I-
 gitur inundatione, id est, ubertate, re-
 gio fraudata. sic opem Cæsaris inuoca-
 vit, ut solet amnem suum: nec longius
 illi aduersorum fuit spatium, quam dum
 nunciat. Tam velox Cæsar potentia tua
 est, tamq; in omnia pariter iatenta bo-
 nitas & accincta: ut tristius aliquid sæ-
 culo tuo passis, ad remedium salutemq;
 sufficiat, ut scias. Omnibus equidẽ gẽ-
 tibus fertiles annos, grataq; terras pre-
 cor: crediderim tamen, per hunc Ægy-
 pti statum, tuas fortunam vires experiri,
 tuamq; vigilantiam expectare voluisse.
 Nam cum omnia ubiq; secunda merea-
 ris.

ris. nonne manifestum est, si quid adve-
 si cadat, tuis laudibus, tuisq; virtutibus
 materlem campumq; præsterni! cùm se-
 cunda felices, adversa magnos probent.

PERCREBUERAT antiquitùs, urbē nostrā,
 nisi opibus Ægypti ali sustentariq; non
 posse. Superbiebat ventosa & insolens
 natio, quòd victorem quidem populum,
 pasceret tamen, quoq; in suo flumine,
 in suis manibus, vel abundantia nostra,
 vel fames esset. Refudimus Nilo suas
 copias, recepit frumenta quæ miserat,
 deportataq; messes revexit. Discat igi-
 tur Ægyptus, credatq; experimēto, non
 alimenta se nobis, sed tributa præstare:
 sciât se non esse populo Rom. necessariã
 & tamen serviat. Post hæc, si volet, Ni-
 lus amet alveam suam, & fluminis mo-
 dum servet: nihil hoc ad urbem, ac ne
 ad Ægyptum quidem, nisi ut inde navi-
 gia inania & vacua, & similia redeuntia-
 bus, hinc plena & onusta, & qualia so-
 lent venire, mittantur: conversoq; mu-
 nere maris, hinc potius venti ferentes,
 & brevis cursus optentur. Mirum Cæ-
 sar, videretur, si desidem Ægyptum, celsa

stantemq; Nilum, non sensisset urbis an-
 mona, quæ tuis opibus, tuâ curâ usq; il-
 luc redundavit, ut simul probaretur, &
 nos Ægypto posse, & nobis Ægyptû ca-
 rere non posse. Actum erat de secun-
 dissima gente, si libera fuisset, pudebat
 sterilitatis insolitæ, nec minùs erubescer-
 bat fame, quàm torquebatur; cùm pari-
 ter à te necessitatibus eius pudoriq; sub-
 ventum est. Stupebant agricolæ plena
 horrea, quæ nō ipsi refecissent; quibusq;
 de campis illa subvecta messis, quæ ve in
 Ægypti parte alius annis. Ita beneficio
 tuo nec maligna tellus, & obsequens
 Nilus, Ægypto quidem sæpe, sed gloriæ
 nostræ nunquam largior fluxit. Quàm
 nunc juvat provincias omnes in fidem
 nostram ditionemq; venisse, postquam
 contigit Princeps terrarum, qui secundi-
 tatem nunc huc, nunc illuc, ut tēpus &
 necessitas posceret, transferret referret-
 que! qui diremptam mari gentem, ut
 partem aliquam populi plebisq; Ro-
 manæ, aleret ac tueretur? Et cælo quidē
 nunquam benignitas tanta, ut omnes si-
 mul terras uberet, faveatq; hic omni-
 bus

bus pariter, si non sterilitatem, at mala sterilitatis exturbat. hic si non fecunditatem, at bona fecunditatis importat; hic æternis comitatibus Orientem Occidentemq; connectit: ut quæ ubiq; feruntur, quæq; expetuntur, omnes gætes invicem capiant; & discant, quanto libertate discordi servientibus sit utilius, unum esse, cui serviant. Quippe discretis quidem bonis omnium, sua cuiusque ad singulos mala; sociatis autē atq; permixtis, singulorum mala, ad omnes omnia bona pertinent. Sed sive terris divinitas quædam, sive aliquis omnibus Genius; & solum illud & flumen ipsum precor, ut hac Principis benignitate contentum, molli gremio semina recondat, multiplicata restituar. Non equidem reposcimus fœnus, putet tamen esse solvendum: fallacemq; unius anni fidem, omnibus annis, omnibusq; postea sæculis, tãtò magis, quia nõ exigimus excuset

Satis factum, quâ civium, quâ sociorum utilitatibus. visum est spectaculum inde non enerve, nec fluxum nec quod animos virorum molliret & frangeret.

sed quod ad pulchra vulnera contēptūq;
 mortis accenderet: cū in servorum res
 proximorumq; corporibus amor laudis, &
 cupido victoriae cerneretur. Quam de
 inde in edendo liberalitatem, quam iu-
 stitiam exhibuit omni affectione, aut
 intactus, aut maior. Impetratū est quod
 postulabatur, oblatum quod non postu-
 labatur: institit ultro, & ut concupisce-
 remus, admonuit. Ac sic quoq; plura
 inopinata, plura subita. Iam quā libe-
 ra spectantium studia, quā securus fa-
 vor! Nemini impieas, ut solebat, obie-
 cta, quod odisset gladiatorem nemo spe-
 ctator spectaculum factus, miseris volu-
 ptates unco & ignibus expiavit. Demēs-
 ille, veriūq; honoris ignarus, qui crimina
 maiestatis in arena colligebat, ac se de-
 spici & contemni, nisi etiam gladiatores
 eius veneraremur; sibi maledici in illis,
 suam divinitatem, suum numen violari
 interpretabatur: cū se idem quod de-
 os, idem gladiatores quod se putabat.

At tu Caesar, quā pulchrum specta-
 culum pro illo nobis execrabili reddidi-
 sti vidimus delatorum agmen inductū.
 quasi

quasi latronum, non solitudinem illi,
 non iter, sed templum, sed forum inse-
 derant. nulla jam testamenta secura, nul-
 lius status certus, non orbitas, non libe-
 ri proderant. Auxerat hoc malū Prin-
 cipum avaritia. Advertisti oculos, atq;
 ut antè castris, ita postea pacē foro red-
 didisti: excidisti intestinum malum, sed
 providā severitate cavisti, ne fundatas
 legibus civitas, eversa legibus videretur.
 Licet ergo cū fortuna, tum liberalitas
 tua visenda nobis præbuerit, ut præbuit,
 nunc ingentia roborā virorum, & pares
 animo; nunc immanitatem ferarū, nūc
 mansuetudinem incognitam; nunc se-
 cretas illas & arcanas, ac sub te primū
 communes opes: nihil tam ingratis, ni-
 hil saculū dignius, quā quod contigit
 desuper inveni: delatorum supina ora,
 retorta; cervices. Agnoscebamus sed
 fruebamur, cū velut piaculares publi-
 cæ sollicitudinis victimæ, supra sang; in
 noxiorum, ad læta supplicia gravioresq;
 pœnas ducerentur. Congesti sunt in nas-
 vigiaraptim conquisita, ac ten pestatis-
 bus dediti, abirent, fugerentq; vastitates
 delat.

delationibus terras: ac si quem fluctus
 ac procellæ scopulis reservassent, hic
 nuda saxa & inhospitale litus incoleret;
 ageret duram & anxiam vitam, relictaq;
 post tergum totius generis humani se-
 curitate, mæreret.

MEMORANDA facies, delatorum classis
 permissa omnibus ventis, coactaq; vela
 tempestatibus pandere, iratosq; fluctus
 sequi! quoscunq; in scopulos detulissent.
 Iuvabas prospectare statim à portu spar-
 sa navigia, & apud illud ipsum mare
 agere Principi gratias, qui clemètiâ suâ
 salvâ, ultionem hominum terrarumq;
 diis maris commendasset. Quantum di-
 versitas temporum posset, tum maximè
 cognitum est: cum iisdem quibus antea
 cautibus innocentissimus quisq; tûc noc-
 centissimus adfigeretur; cumq; insulas
 omnes quas modò Senatorum, iam dela-
 torum turba compleret. quos quidè non
 in præsens tantùm, sed in æternum res-
 pressisti mille poenarum indagine inclu-
 sos. Ereptum alienas pecunias eunt? per-
 dunt quas habent, expellere penaribus
 gessiant? suis exturbentur, neq; ut antea
 exsant.

ex sanguem illam & ferream frontem, nec
 quidquam convulnerandam præbeant:
 punctis, & notas suas rideant: sed spes
 erent paria præmio damna, nec maio-
 res spes quam metus habeant, timeantq;
 quantum timebantur. Ingenti quidem
 animo divus Titus securitati nostræ ul-
 tioniq; prospexerat, ideoq; numinibus
 æquatus est: sed quanto tu quandoq; di-
 gnior cælo, qui tot res illi adiecisti,
 propter quas illum Deum fecimus! Id
 hoc magis arduum fuit, quòd Impera-
 tor Nerva te filio, te successore dignis-
 simus, perquam magna quædam edicto
 Titi destruxerat, nihilq; reliquisse tibi
 videbatur: qui tam multa excogitasti, ut
 si ante te nihil esset inventum. Quæ si
 gula quantum tibi gratiæ dispensata ad-
 jecissent? at tu simul omnia profudisti:
 ut sol & dies non parte aliquâ, sed sta-
 tim totus, nec uni aut alteri, sed omni-
 bus in commune profertur.

QUAM juvat cernere ærarium silens &
 quietum, & quale ante delatores erat!!
 nunc templû illud, nunc verè Deus, nam
 spoliarium civium, cruentarumq; præ-
 darum

dñum sævum receptaculum: ac toto in
 orbe terrarũ adhuc locus unus, in quo
 optimo Principe, boni malis impares
 essent. Maeret tamen honor legum, ni-
 hilq; ex publica utilitate convulsũ: nec
 pœna cuiquam remissa, sed addita est
 ultio, solumq; mutatum quòd iam non
 delatores, sed leges timentur. At fortas-
 se non eadem severitate fiscum, quã ara-
 rium cohibes. imò tanto maiore, quan-
 to plus tibi licere de tuo, quàm de pu-
 blico credis. Dicitur actori atq; etiam
 Procuratori tuo, in jus veni, sequere ad
 tribunal, nam tribunal quoq; excogita-
 tum cruciatu est par cæteris, nisi illud li-
 tigantis amplitudine metiaris. Sors &
 urna fisco iudicem assignat. Licet rei-
 cere, licet exclamare, hunc nolo, timi-
 dus est, & bona sæculi parum intelligit:
 illum volo, quia & sarem fortiter amat.
 Eodem foro utuntur, Principatus & li-
 bertas. Quæ præcipua tua gloria est, sæ-
 pius vincitur fiscus: cuius mala causa
 nunquam est, nisi sub bono Principe.
 Ingens hoc meritum, maius illud, quòd
 eos Procuratores habes, ut plerumq; ci-

ves tui non alios iudices malint. liberū est autem disceptanti dicere, molo cum eligere: neq; enim ullam necessitatem muneribus tuis addis, ut qui scias hanc esse beneficiorum Principalium summam gratiam si illis & non uti licet.

ONERA imperii pleraq; vestigalia institui, ut pro utilitate communi, ita singulorum iniuriis coegerunt. His Vigessima reperta est, tributum tollerabile & facile hæredibus dumtaxat extraneis, domesticis grave. Itaq; illis irrogatum est, his remissum. videlicet quod manifestum erat, quanto cum dolore latrū seu potius non latrū homines essent, desringi aliquid & abradi bonis, quæ sanguine, gentilitate, sacrorum deniq; societate meruissent; quæq; nunquam ut aliena & speranda, sed ut sua semperq; possessa, ac deinceps proximo cuq; transmittenda capissent. Hæc man-
 vetudo legis veteribus civibus servabatur: novi, seu per Latium in civitatem, seu beneficio Principis venissent, nisi si-
 mul cognationis iura impetrassent, alie-
 nissimi habebantur quibus coniunctissi-

mi fuerant. Ita maximū beneficium
 veriebatur in gravissimam iniuriam, ci-
 vitasq; Romana instar erat odii, & dis-
 cordiæ, & orbitatis, cū carissima pi-
 gnora, salva ipsorum pietate, distrahe-
 ret. Inveniebantur tamen, quibus tan-
 tus amor nominis nostri inesset, ut Ro-
 manam civitatem non Vigesima modò
 verū etiam affinitatem damno bene-
 compensari putarent; sed his maximè
 debebat gratuita contingere, à quibus
 tam magno æstimabatur. Igitur patet
 tuus sanxit, ut quod ex matris ad liberos,
 ex liberorum bonis pervenisset ad ma-
 trem, etiam si cognationum iura non
 recepissent, cū civitatem adipiscerentur,
 eius Vigesimam ne darent. Eam-
 dem immunitatem in paternis bonis fi-
 lio tribuit, si modò reductus esset in pa-
 tris potestatem: ratus improbè & inso-
 lenter, ac penè impie, his nominibus in-
 seri publicanum, nec sine piaculo quo-
 dam sanctissimas necessitudines velut
 intercedente Vigesima scindi, nullum
 esse tanti vectigal, quod liberos ac pa-
 rentes faceret extraneos.

HACTENUS ille, parcius fortasse quam decuit optimum Principem, sed non parcius quam optimum patrem qui optimum adoptaturus, hoc quoque parentis indulgentissimi fecit, quod delibasse quædam seu potius demonstrasse contentus, largam ac propè intactam benefaciendi materiam filio reservavit. Statim ergo muneri eius liberalitas tua astruxit, ut quem admodum in patris filius, sic in hæreditate filii pater esset immunis, nec eodem momento quo pater esse desisset, hoc quoque amitteret quod fuisset. Egregiè Cæsar, quòd lacrymas parentum vectigales esse non pateris. Bona filii pater sine diminutione possideat, nec socium hæreditatis accipiat, qui non habet luctus: nemo recentem & attonitam orbitatem ad computationem vocet, cogatque patrem quid reliquerit filius scire, Augeo P. C. Principis munus, cum ostendo liberalitati eius inesse rationem: ambitio enim, & iactantia, & effusio, & quidvis potius quam liberalitas existimanda est, cui ratio non constat. Dignum ergò Imperator

rator mansuetudine tuâ, minuere orbis
 tatis iniurias, nec pati quemquam filio
 amisso insuper affici alio dolore. Sic
 quoque abundè misera res est, pater fi-
 lio solus hæres: quid si coheredem non
 à filio accipiat? Adde quòd cùm divus
 Nerva sanxisset, ut in paternis bonis li-
 beri necessitate Vigesima solverentur,
 congruens erat eandem immunitatem
 parentes in liberorum bonis obtinere.
 Cur enim posteris amplior honor, quàm
 maioribus haberetur? curve non retrò
 quoque recurreret æquitas eadem? Tu
 quidem Cæsar illam exceptionem re-
 movisti, si modo filius in potestate pa-
 tris fuisset, intuitus opinor vim legem-
 que naturæ, quæ semper in ditione pa-
 rentum esse liberos iussit, nec uti inter
 pecudes, sic inter homines potestatem
 & imperium valentioribus dedit. Nec
 verò contentus primum cognationis gra-
 dum abstulisse Vigimæ, secundum quo-
 que exemit, cavitque ut in sororis bonis
 frater, & contra in fratris soror, utque
 avus avia in neptis nepotisque, & inui-
 cem illi, servarentur immunes His
 quoque

quoque, quibus per Latium civitas Ro-
mana parvisset, idem indulsit omnibus.
que inter se cognationum iura commi-
sit, simul & pariter, & more naturæ, quæ
priores Principes à singulis rogari ge-
stiebant, non tam præstandi animo,
quam negandi. Ex quo intelligi potest
quantæ benignitatis, quanti spiritus fue-
rit sparsas, atque, ut ita dicam, laceras
gentilitates colligere atque connectere,
& quasi renasci iubere: deferre quod ne-
gabatur, atque id præstare cunctis, quod
sæpe singuli non impetrassent. postremò
sibi sibi eripere tot beneficiorum occasiones,
tam numerosam obligandi imputandi-
que materiam. Indignum credo ei vi-
sum, ab homine peti, quod dii dedissent.
Sorores estis & frater, avus & nepotes:
quid est ergo, cur egetis? ut sitis, vobis
estis. Qui pro cetera sua moderatione,
non minùs invidiosum putat dare here-
ditatem, quàm auferre. Latini ergo adie-
te honores, capeffite civitatem, nemi-
nem hoc necessitudinis abruptum, velut
truncum amputatumque destituet: his-
dem omnes quibus ante pignoribus, sed

honestiores perfruuntur. Ac ne remor-
 tus quidem iamque deficientis affinitatis
 gradus, à qualibet quantitate Vigesi-
 mam inferre cogetur. statuit enim com-
 munitatis omnium parens summam, quæ
 publicanum pati possit. carebit onere
 Vigestimæ parva & exilis hereditas: & si
 ita gratus heres volet, tota sepulchro
 tota funeri servetur. nemo observator,
 nemo castigator adsistet. Quisquam
 que modi ea pecunia ex hereditate ali-
 cuius obvenerit, securus habeat quietus
 que possideat. Ea lex Vigestimæ dicta
 est, ut ad periculum eius perveniri, nisi
 opibus non possit. conversa est iniqui-
 tas in gratulationem, iniuria in votum:
 optat heres ut Vigestimam debeat. Ad-
 ditum est, ut qui eiusmodi ex causis in dis-
 em edicti Vigestimam deberent, nondum
 tamen intulissent, non inferrent. At in
 præteritum subvenire, ne dii quidem possunt.
 tu tamen subvenisti cavistique ut
 desineret quisque debere, quod non esset
 postea debiturus. Idem fecisti ne ma-
 los Principes habuissemus: quo ingenio,
 si natura pateretur, quam libenter tot
 spoliis

spoliatis, tot trucidatis sanguinem & bona refudisses? Vetuisti exigi, quod deberi non tuo sæculo cœperat. Alius, ut contumacibus, irasceret, tarditatemque solvendi dupli, vel & quadropi irrogatione mulctaret; tu nihil referre iniquitatis existimas, exigas quod deberi non oportuerit, an constituas, ut debeatur.

FERES Cæsar curam & sollicitudinem Consularem. nam mihi cogitanti eumdem te collationes remisisse, donativum reddidisse, congiarium obtulisse, delatores abegisse, vectigalia temporasse, interrogandus videris, satisne computaveris imperii redditus? an tantas vires habeat frugalitas Principis, ut tot impendiis, tot erogationibus sola sufficiat? Nam quid est causæ, cur aliis quidem eum omnia raperent, & rapta retinerent, ut si nihil rapuissent, nihil detinuisent, defuerint omnia? tibi cum tam multa largiaris, & nihil auferas omnia supersint? Numquam Principibus defuerunt qui fronte gravi & tristi supercilio, utilitatibus fisci contumaciter adessent

& erant Principes ipsi sua sponte avidi
 & rapaces, & qui magistris non egerent:
 plura tamen semper à nobis contra nos
 didicerunt. sed ad tuas aures, cum cete-
 ris omnibus, tum vel maximè avaris adu-
 lationibus obstructus est aditus. Silent
 ergo & quiescunt, & postquam non est
 cui svadeatur, qui svadeant non sunt.
 quò evenit, ut tibi cum plurimum pro
 tuis, plus tamen pro nostris moribus
 debeamus. Locupletabant & fiscum
 & ærarium non tam Voconix & Iulix
 leges, quàm Maiestatis singulare & unis
 cum crimen eorum, qui crimine vacar-
 rent. huius tu metum penitus sustulisti,
 contentus magnitudine: qua nulli ma-
 gis caruerunt, quàm qui sibi maiesta-
 tem vindicabant. Reddita est amicis
 fides, liberis pietas, obsequiù servis: ve-
 rentur, & parent, & dominos habent.
 non enim iam servi Principis nostri ami-
 ci, sed nos sumus; nec pater patriæ alie-
 nis se mancipiis cariorem, quàm civi-
 bus suis credit. omnes accusatore dome-
 stico liberasti, unoque salutis publicæ si-
 gno illud, ut sic dixerim, servile bellum
 sustu.

sustulisti. In quo non minus servis, quàm dominis præstitisti: hos enim securos, illos bonos fecisti. Non vis interea laudari, nec fortasse laudanda sint, grata sunt tamen recordantibus Principem illum in capita dominorum servos subornantem, monstrantemque crimina, quæ tamquam delata puniret, magnum & inevitabile, ac toties cuique experendum malum, quoties quisque similes Principi servos haberet.

In eodem genere ponendum est, quòd testamenta nostra secura sunt: nec unus omnium nunc, quia scriptus heres. Non tu falsis, non tu iniquis tabulis advocaris: nullius ad te iracundia, nullius impietas, nullius furor confugit: nec quia offendit alius nuncuparis, sed quia ipse meruisti. Scriberis ab amicis, ab ignotis præteriris: nihilq; inter privatum & Principem interest, nisi quod nunc à pluribus amari: nam & plures amas. Tene Cæsar hunc cursum, & probabitur experimento, sitne feracius & uberius non ad laudem modò, sed ad pecuniæ am Principi: si herede illo mori homi.

nes velint, quam si cogantur. Donavit pater tuus multa, & ipse donasti: cessavit parum gratus, maneat tamen ille, qui bonis eius fruuntur, nihilque ex illis ad te nisi gloria redit. nam liberalitatem iucundiores debitor gratus, clariorem ingratus facit. Sed quis ante te laudem istam pecuniae praetulit? quotusquisque Principumne id quidem in patrimoniis nostris suum duxit, quod esset de suo? nonne ut regum, ita Caesarum munera, illitos tibi hamos, opertos praeda laqueos, simulabantur? cum privatis facultatibus velut hausta & multiplicata, retrò secum quidquid attigerant referrent.

QUAM utile est, ad usum secundorum per adversa venisse? Vixisti nobiscum, periclitatus es, timuisti: quae tunc erat innocentium vita. scis & expertus es, quae opere detestentur malos Principes, etiam qui malos faciunt. meministi quae optare nobiscum, quae sis queri solitus. Nam privato iudicio Principem geris, melior re imò te praestas, quam tibi alium precabare. Itaque sic imbuti sumus, ut quibus erat summa votorum, melior pessimi

mo Princeps: iam noni possimus, nisi optimum ferre. Nemo est ergo tam tui, tam ignarus sui, ut locū istū post te concupiscat. facilius est, ut esse aliquis successor tuus possit, quam ut velit. Quis enim cursū tuæ molem sponte subeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus & ipse es, quā sit onerosam succedere bono Principi: & afferebas excusationem, Adoptari. An prona parvaq; sunt ad æmulandum, quòd nemo incolumitatem turpitudine rependit? Salva est omnibus vita, & dignitas vitæ: nec iam consideratus ac Sapiēs, qui aetatem in tenebris agit. Eadē quippe sub Principe virtutibus præmia, quæ in libertate: nec benefactis tantūm ex conscientia merces. Amas constantiam civium, rectosq; ac vividos animos non, ut alii, cōtundis ac deprimis; sed foves & attollis. Prodest bonos esse, cū sit satis abundeq; si non nocet. His honores, his sacerdotia, his provincias offers: hi a micitiā tuā, hi iudicio florent: ac uicū istī integritatis & industriæ præcio, similes, dissimiles alliciuntur. nam

præmia bonorum malorumq̄, bonos ac malos faciunt. Pauci adeò ingenio valent, ut non turpe honestumq̄, prout bene ac secus cessit, experant fugiantve: ceteri, ubi laboris, inertia, vigilia, somno, frugalitatis luxuria merces datur; eadē ista quibus alios artibus assecutos vident, consecantur: qualesque sunt illi, tales esse & videri volunt; & dum volunt fiunt.

Et priores quidem Principes, excepto patre tuo, præterea uno aut altero (& nimis dixi) vitiis potius civium, quam virtutibus lætabantur. primum, quod in alio sua quemq̄ natura delectat; deinde quod patientiores servitutis arbitrabantur, quos non deceret esse nisi servos. Horum in sinum omnia cōgerebant: bonos autem otio aut situ abstrusos, & quasi sepultos, non nisi delationibus & periculis in lucem ac diem proferebant. Tu amicos ex optimis legis: & hercule æquū est esse eos carissimos bono Principi, qui invisum malo fuerint. scis, ut sicut diversa natura dominatio & Principatus; ita non aliis esse Principem gratia.

iorem, quàm qui maxime dominum
 graventur. Hos ergo provehis & osten-
 tas, quasi specimè & exemplar, quæ tibi
 secta vitæ, quod hominũ genus placeat:
 & ideo non Censuram adhuc, non Præ-
 fectorã morũ recepisti quia tibi beneficiis
 potius, quàm remediis, ingenia nostra
 experiri placet. & alioquin, nescio an
 plus moribus conferat Princeps, qui bo-
 nos esse patiatur, quàm qui cogit. Fle-
 xibiles quæcumq; in partẽ ducimur à
 Principe: atq; ut ita dicam, sequaces
 sumus. huic enim cari, huic probati esse
 cupimus quod frustra sperauerint dissi-
 miles. eoq; obsequii continuatione per-
 venimus, ut propè omnes homines uni-
 us moribus vivamus. porro non tam si-
 nistrè constitutũ est, ut qui malũ Principẽ
 possumus, bonum non possumus imitari.
 Perge modò Cæsar, & vim effectumq; cẽ-
 suræ tuũ propositũ, tui actus obtinebũt.
 Nam vita Principis, Censura est: eaq;
 perpetua. ad hanc dirigimur, ad hanc
 convertimur: nec tam imperio nobis o-
 pus est, quàm exemplo. quippe infidelis
 recti magister est metus. melius homi-

nes exemplis docentur, quæ in primis hoc in se boni habent, quòd approbant, quæ præcipiunt fieri posse.

Et quis terror valuisset efficere, quod reverentia tui effecit? Obtinuit aliquis, ut spectaculum pantomimorum populus Rotolli pateretur? sed non obtinuit ut vellet. Rogatus es tu, quod cogebat alius: cepitq; esse beneficium, quod necessitas fuerat. neq; enim à te minore contentu, ut tolleres pantomimos; quam à patre tuo, ut restitueret, exactum est. Utrumq; rectè. nam & restitui oportebat, quos sustulerat malus Princeps; & tolli restitutos. In his enim quæ à majoribus benè fiunt, hic tenendus est modus, ut appareat auctorem, non displicuisse factum. Idem ergo populus ille, aliquando scenici Imperatoris spectator & applausor, nunc in pantomimis quoq; averfatur & damnat effeminatas artes, & indecora sæculo studia. Ex quo manifestum est, Principum disciplinam capere etiam vulgus: cum rem, si ab uno fiat, severissimã fecerint omnes. Ma-
cte hac gravitatis gloriã Cæsar quã consecu-

secutus es, ut quòd antea vis & imperium, nunc mores vocarentur. Castigaverunt vitia sua ipsi, qui castigari merebantur: iidemq; emendatores, qui emendandi fuerunt. Itaq; nemo de severitate tua queritur, & liberum est queri. Sed cum ita comparatum sit, ut de nullo minus Principe querantur homines, quam de quo maxime licet: tamen in seculo nihil est, quo non omne hominum genus letetur & gaudeat. Boni provehantur, mali (qui est tranquillissimus status civitatis) nec timent, nec timentur. Mederis erroribus, sed implorantibus: omnibusq; quos bonos facis, hanc astruis laudem, ne coegisse videaris.

Quid vitam? quid mores inventurist? quam principaliter formast? quem honorem dicendi magistrist? quam dignationem, sapientie doctoribus habest? ut sub te spiritum & sanguinem, & patriam receperunt studia: quæ priorum temporum immanitas ex filiis puniebat? cum sibi vitiorum omnium conscius Princeps, inimicas vitii artes, non odio magis, quam reverentia relegaret.

At tu easdem artes in complexu, oculis, auribus habes. præstas enim quæcumq; præcipiunt, tantumq; eas diligis, quantum ab illis probaris. An quisquam studia humanitatis professus, non cum omnia tua, tum vel in primis laudibus ferat admissionum tuarum facilitatem? Magno quidem animo parens tuus, hanc ante vos Principes arcem, publicarum mediū nomine inscripserat. frustra tamen, nisi adoptasset, qui habitare ut in publicis posset. Quam bene cum titulo isto moribus tuis conuenit? quamq; omnia sic facis, tamquam non alius inscripserit? Quod enim forum, quæ templa, tam referata? non Capitolium, ipsaq; illa adoptionis tuæ sedes, magis publica, magis omnium. Nulli obices, nulli contumeliarum gradus: superatisque iam mille luminibus, ultra semper aliqua dura & obstantia. Magna ante te, magna post te, iuxta tamen maxima quies. tantum ubiq; silentium, tam altus pudor, ut ad paruos penates & larem angustum, ex domo Principis, modestiæ & tranquillitatis exemplar referantur.

Ipse autem ut excipis omnes, ut exspe-
 ctas? ut magnam partem dierum, inter
 tot imperii curas, quasi per otium transi-
 gis? Itaq; non ut alias attoniti, nec ut
 periculum capitis adituri tarditate, sed
 securi & hilares, cum commodum est,,
 convenimus: & admittente Principesi
 interdum est aliquid, quod nos domi qua-
 magis necessarium teneat, excusati sems,
 per tibi, nec unquam excusandi sumute
 Scis enim sibi quemq; prestare, quod te
 videat quod te frequentet; ac tanto libe-
 ralius ac diutius voluptatis huius copi-
 am præbes. Nec salutationes tuas fuga
 & vastitas sequitur. remoramur, resisti-
 mus, ut in communi domo: quam nus-
 per illa immanissima bellua plurimo ter-
 rore munierat, cum velut quodam spe-
 cu inclusa, nunc propinquorum sangui-
 nem lamberet, nunc se ad clarissimos
 civium stragescedesque profertet.
 Obversabantur foribus horror & l. inæ,
 & par metus admissis & exclusis. Ad
 hæc, ipse occurso quoq; visuq; terribilis
 superbia in fronte, ira in oculis, femi-
 neus pallor in corpore, in ore impuden-
 tia

tia multo rubore suffusa. Non adire
 quisquam, non adloqui audebat, tene-
 bras semper secretumq; captantem: nec
 unquam ex solitudine sua prodeuntem,
 nisi ut solitudinem faceret. Ille tamen,
 quibus sibi parietibus & muris salutem
 suam tueri videbatur, dolum secum &
 insidias, & ultorem scelerum Deum in-
 cludit, dimovit perfregitq; custodias pæ-
 na, angustosq; per aditus & obstructos,
 non secus ac per apertas fores & in-
 tantia limina irrupit: longeq; tunc illi
 divinitas sua, longè arcana illa cubilia
 sæviq; secessus, in quos timore, & super-
 biâ, & odio hominum agebatur. Quan-
 to nunc tutior, quanto securior eadem
 domus. postquam eius non crudelitatis,
 sed amoris excubiis, non solitudine &
 claustris, sed civium celebritate defen-
 ditur? Ecquid ergo discimus experimen-
 to fidissimam esse custodiam, Principis in-
 ipsius innocentiam? hæc arx inaccessa,
 hoc inexpugnabile munimentum muni-
 mento non egere. Frustra se terrore
 succinxerit, qui septus caritate non fue-
 rit, armis enim arma irritantur.

Num autem serias tantum partes die-
 rum, in oculis nostris cætuq; consumis-
 num remissionibus tuis eadem frequen-
 tia, eademque illa socialitas, interest?
 Non tibi semper in medio cibus, sem-
 perq; mensa communis? non ex convi-
 ctu nostro mutua voluptas? non provo-
 cas reddisq; sermones? non ipsum tem-
 pus epularum tuarum cum frugalitas con-
 trahat, extendit humanitas? Non enim
 ante medium diem distentus solitaria cæ-
 nâ, spectator adnotatorq; convivis tuis
 immines: nec ieiunis & inanibus plenus
 ipse eructans, non tam apponis quàm
 obiciis cibos, quos dedigneris attingere,
 ægreq; perpeffus superbam illam cons-
 victus simulationem, rursus te ad clau-
 destinam ganeam, occultumq; luxum,
 refers. Ergo non aurum nec argentum,
 nec exquisita ingenia cænatu, sed suavi-
 tatem tuam iucunditatemq; miramur:
 quibus nulla satietas adest quando siace-
 ra omnia, & vera, & ornata gravitate.
 Neq; enim aut peregrinæ superstitionis
 mytheria, aut obscena petulantia men-
 sis Principis oberrat: sed benigna invita-
 tio &

tio, & liberales ioci, & studiorum honor.
 Inde tibi parcus & brevis somnus, nul-
 lumq; amore nostri angustius tempus,
 quam quod sine nobis agis.

SED cum rebus tuis ut participes per-
 fruamur, quæ habemus ipsi, quam pro-
 pria, quam nostra sunt? Non enim ex-
 turbatis prioribus dominis, omne sta-
 guum, omnem lacum, omnem etiam
 saltum, immensâ possessione circum ve-
 nis: nec unius oculis flumina, fõtes, ma-
 ria deserviunt. Et quid Cæsar non su-
 um videat? tandemq; imperium Prin-
 cipis, quam patrimonium maius est.
 multa enim ex patrimonio refert in im-
 perium, quæ priores Principes occupa-
 bant nõ ut ipsi frueretur, sed ne quis alius.
 Ergo in vestigia sedesq; nobilium immi-
 grant pares domini, nec iam clarissimo-
 rum virorum receptacula habitatore ser-
 vo teruntur, aut fædâ vastitate procum-
 bunt. Datur intueri pulcherrimas æ-
 des, deterfo situ, auctas ac vigentes.
 Magnum hoc tuum non erga homines
 modò sed erga tecta ipsa meritum sistere
 ruinas, solitudinem pellere, ingentia op-
 pera,

pera, eodem, quo extructa sunt animo
 ab interitu vindicare. Muta quidem
 illa & animâ carentia: sentire tamen &
 lætari videntur quòd niteant, quod fre-
 quenterur, quòd aliquando cæperint ef-
 se donum scientis. Circumfertur, sub
 nomine Cæsaris, tabula ingens rerum,
 venalium. quò sit detestanda avaritia il-
 lius, qui tam exitialis erat apud Princi-
 pem, huic laxior domus, illi amœnior
 villa. Nunc Princeps in hæc eadem
 dominos quærit, ipse inducit ipsos illos
 magni aliquando Imperatoris hortos, il-
 lud numquam nisi Cæsaris suburbanum,
 licemur, emimus, implemus. Tanta
 benignitas Principis, tanta securitas tē-
 porum est, ut ille nos Principalibus re-
 bus existimet dignos; nos non timeamus,
 quòd digni esse videmur. Nec verò e-
 mendi tantùm civibus tuis copiam præ-
 bes, sed amœnissima quæq; largiris & do-
 nas. Ita inquam, donas in quæ electus,
 in quæ adoptatus es: trãffers quod iudi-
 cio accepisti, ac nihil magis tuum cre-
 dis, quàm quod per amicos habes.

IDEM tam parcus in ædificando, quàm
 dili-

diligens in tuendo, Itaque non ut ante,
 immanium trāsvectione saxorum urbis
 cœta quatuntur: stant securæ domus,
 nec iam templa nutantia. Satis est ti-
 bi nimumq; cum successeris frugalissimè
 n. o Principi, magis reicere aliquid & à-
 putare ex his, quæ Princeps tanquam ne-
 cessaria reliquit. Præterea Pater tuus
 usibus tuis detrahebat, quæ fortuna im-
 perii dederat, tutius quod pater. At
 quàm magnificus in publicum es: hinc
 porticus, inde delubra occulta celeritate
 properantur, ut non consummata, sed
 tantùm, commutata videantur. Hic
 immensum latus Circi templorum pul-
 chritudinē provocat, digna populo vi-
 ctore gentium sedes, nec minùs ipsa vi-
 senda quàm quæ ex illa spectabuntur vi-
 senda, autem, cum ceterâ specie, tum
 quòd æquatus plebis, ac Principis locus.
 Siquidem per omne spatium, una facies,
 omnia continua & paria, nec magis pro-
 prius spectandi Caesaris suggestus, quàm
 propria quæ spectet. Licebit ergo ci-
 vibus tuis invicem contueri, dabitur
 non cubiculum Principis, sed ipsum
 Principis

Principem cernere, in publico, in populo sedentem: populo, cui locorum quinque millia adiecisti, auxeras enim numerum eius congiarii facilitate, maioremq; in posterum suscipi liberalitatis tuæ fide iusseras.

HORUM unum si præstitisset alius, illi iam dudum radiatum caput, & media inter deos sedes, auro staret, aut ebore, augustioribusq; aris, & grandioribus victimis invocaretur. Tu delubra non nisi adoraturus intras, tibi maximus honor excubare pro templis, postibusq; preterxi. Sic fit ut dei summum inter homines fastigium serves, cum deorum ipse non adeptus, Itaq; tuam statuam in vestibulo Iovis optimi maximi unam alteramve, & hanc æream cernimus: at paulò ante aditus omnes, omnes gradus, totaq; area, hinc auro, hinc argento relucebat, seu potius polluebatur: cum incesti Principis statuis permixta deorum simulacra sorderent. Ergo istæ quidem æræ & paucae manent, manebuntq; quamdiu templum ipsum; illæ autem aureæ & innumerabiles strage & ruina, publico gaus

eo gaudio litaverunt, Iuvabat illidere
 solo superbissimos vultus, instare ferro,
 scivire securibus, ut si singulos ictus san-
 gvis dolorq; sequeretur. Nemo tam
 temperans gaudii seræq; lætitiæ, quin
 instar ultionis videretur, cernere lace-
 ros artus, truncata membra, postremo
 truces horrendasq; imagines abiectas
 excœdasq; flammis; ut ex illo terrore &
 minis, in usum hominum ac voluptates
 ignibus mutarentur. Simili reverentiâ
 Cæsar, non apud Genium tuum bonitati-
 tæ gratias agi, sed apud numen Iovis op-
 timum maximi pateris; illi debere nos
 quidquid debeamus, illius quod bene fa-
 cias muneris esse, qui te dedit. Aut
 quidem ingentes hostiarum greges
 per Capitolinum iter, magna sui parte
 velut intercepti, divertere viâ cogeban-
 tur, cum sævissimi domini atrocissima
 effigies tanto victimarum cruore cole-
 retur, quantum ipse humani sanguinis
 profundebat.

OMNIA P. C. quæ de aliis Principibus
 a me aut dicuntur, aut dicta sunt, eò
 pertinent, ut ostendam quam longa con-
 siveru.

ſuetudinæ corruptos depravatoſq; mores
 Principatûs parens noſter reformet &
 corrigat. alioquin nihil non parum gra-
 tè ſine comparatione laudatur, Præ-
 terea hoc primum erga optimum Im-
 peratorem piorum civium officium eſt,
 inſequi diſſimiles. neq; enim ſatis ama-
 rint bonos Principes, qui malos ſatis
 non oderint. Adice, quòd Imperato-
 ris noſtri non aliud amplius ac diſfuſius
 meritum eſt, quàm quòd inſectari malos
 Principes tutum eſt. An excidit dolori
 noſtro modò vindicatùs Nero? permit-
 teret credo famam, vitamq; eius cãpi,
 qui mortem ulciſcebatur: nec ut in ſe-
 dicta interpretaretur, quæ de ſimillimo
 dicerentur. Quare ego te Caſar mun-
 ribus omnibus tuis, omnibus comparo,
 multis antepono, quòd licet nobis & in
 præteritum de malis Imperatoribus quo-
 tidie vindicari; & futuro; ſub exemplo
 præmonere, nullum locum, nullam eſſe
 tempus, quo funeſtorum Principum ma-
 nes a poſteriorum execrationibus con-
 quieſcant. Quo conſtantiùs P. O. &
 dolores noſtros & gaudia perferamus,

ingemiscamus illis quæ patiebamur. Si-
mul utrumq; faciendum est, sub bono
principe. Hoc secreta nostra, hoc ser-
mones, hoc ipsæ gratiarum actiones æ-
gant; meminerintq; sic maxime laudari
incolumem Imperatorem, si priores se-
cūs meriti, reprehendantur. Nam cum
de malo Principe posteri tacent, mani-
festum est eadem facere præsentem.

Et quis iam locus misera adulationis
manebat, cum laudes Imperatorum lu-
dis etiam & commestationibus celebra-
rentur, saltarenturq; atq; in omne lu-
dibrium effæminatis vocibus, modis,
gestibus, frangerentur? Sed illud indi-
gnum, quod eodem tempore in Senatu &
in scæna, ab histrione & a Consule, lau-
dabantur. Tu procul a tui cultu ludi-
eras artes removisti. Seria ergo te car-
mina, honorq; æternus Annalium, non
hæc brevis & pudenda prædicatio colit:
quin etiam tanto maiore consensu in ve-
nerationem tui theatra ipsa consurgent,
quanto magis de te scænae filebunt. Sed
quid ego istud admiror, cum eos quoq;
honores, qui tibi à nobis offeruntur, aut
deli:

delibare parcissimè, aut omnino soleas recusare? Nihil antè tam vulgare, tam parvum in Senatu agebatur, ut non laudibus Principum immorarentur, quibuscunq; censendi necessitas accidisset. De ampliando numero gladiatorum, aut de instituendo collegio fabrorum consulebamur: & quasi prolatis imperii finibus, gentes, arcus, excessurosque templorum fastigium titulos, nunc menses etiam, nec hos singulos, nomini Cesarum dicabamus. patiebantur illi, & quasi meruissent, latebantur. At nunc quis nostrum, tanquam oblitus eius de quo refertur, censendi officium Principis honore consumit? Tuae moderatio, nis hæc laus, constantia nostra; & tibi obsequimur, quòd in curiam non ad certamen adulationum, sed ad usum munusq; iustitiæ convenimus, hanc simplicitati tuae, veritatiq; gratiam relaturi, ut te quæ vis velle, quæ non vis nolle credamus. Incipimus inde, desinimus ibi, à quo incipi, in quo desini, sub alio Principe non posset. Nam plerosq; ex decretis honoribus & alii non recepe-

sunt, nemo antè tantus fuit, ut crederetur noluisse decerni. Quod ego titulis omnibus speciosius reor, quando non trahibus, aut saxis nomen tuum, sed monumentis æternæ laudis inciditur. Ibit in sæcula, fuisse Principem, cui florenti & incolumi, nunquam nisi modici honores, sæpius nulli decernerentur. Et sanè si velimus cum priorum temporum necessitate certare, vincemur: ingeniosior est enim ad excogitandam simulationem veritate, servitus libertate metus amore. Simul cum iam pridem novitas omnis adulatione confusa sit, non aliud erga te novus honor superest, quam si aliquando de te tacere audeamus.

AGE, si quando pietas nostræ silentium rupit, & verecundiam tuam vicit, quæ qualiaq; decernimus nos, tu non recusas? ut appareat, non superbia & fastidio te amplissimos honores repudiare, qui, minores non dedigneris. Pulchrius hoc Cæsar, quam si recusares omnes. nam recusare omnes, ambitionis; moderationis est, eligere parcissimos. Quo temperamento & nobis & æratio prodes:

des: quòd sumptibus eius adhibes mō:
 dum, ut qui exhaustum non sis innocen-
 tium bonis repleturus. Stant igitur
 effigies tuæ quales olim ob egregia in-
 Remp. merita privatis dicabantur: vi-
 suntur eādē ē materia Cæsaris statuar,
 quā Brutorum, quā Camillorum. Nec
 discrepat causa illi enim reges hostēq;
 victorem manibus depulerunt: hic re-
 gnum ipsum, quæq; alia captivitas gi-
 gnit, arcet ac submovet: sedemq; obti-
 net Principis, ne sit domino locus. Ac
 mihi intuenri sapientiam tuam minùs
 mirum videtur, quòd mortales istos ca-
 ducosq; titulos, aut depreceris, aut tē-
 peres. Scis enim ubi vera Principis.
 ubi sempiterna sit gloria: ubi sint hono-
 res, in quos nihil flammis, nihil senectū-
 ti, nihil successoribus liceat. Arcus
 enim & statuas, aras etiam templaq; de-
 molitur & obscurat oblivio, negligit car-
 pitq; posteritas: contra contēptor am-
 bitionis, & infinitæ potestatis domitor
 ac frænator animus, ipsa vetustate flore-
 scit, nec ab ullis magis laudatur, quam
 quibus minimè necesse est. Non ergo

perpetua Principi fama, quæ invictum
manet, sed bona concupiscenda est. et
porro non imaginibus & statuis, sed vir-
tute ac meritis prorogatur. Quineti-
am leviora hæc, formam Principis figu-
ramque, non aurum melius, vel argen-
tum, quàm favor hominum exprimat
teneatque; quod quidem prolixè tibi cu-
mulateq; contingit, cuius lætissima fa-
cies, & amabilis vultus in omnium ci-
vium ore, oculis, animo sedet.

ADNOTASSE vos credo P. C. iamdu-
dum me non eligere quid referam: pro-
positum est enim mihi Principem lau-
dare, non Principis facta. nam lauda-
bilia multa etiam mali faciunt; ipse lau-
dari nisi optimus non potest. Quare
non alia maior, Imperator auguste, glo-
ria tua, quàm quòd agentibus tibi gratias
nihil velandum est, nihil omittendum
est. Quid est enim in Principatu tuo,
quod cuiusquam prædicatio vel transi-
lire, vel prætervehi debeat? quod mo-
mentum, quod imò temporis punctum,
aut beneficio sterile, aut vacuum laudes
non omnia eiusmodi, ut is optimè te

laudasse videatur, qui narraverit fidelissimè? Quo fit, ut propè in immensum diffundatur oratio mea: & necdum de biennio loquor. Quàm multa dixi de moderatiore, & quanto plura adhuc restant? ut illud quòd secundum Consulatum recepisti, quia Princeps & pater deferrebat. at postquam ad te imperiis summam, & cum omnium rerum, tum etiam tui potestatem dii transfulerint; tertium Consulatum recusasti, cum agere tam bonum Consulem posses. Magis est differre honorè gloriæ maius. Gestum Consulatum mirer, an non receptum. Gestus non in hoc urbis otio, & intimo sinu pacis: sed iuxta barbaras gentes, ut illi solebant, quibus erat moris, paludamento mutare prætextam, ignotaque terras victoriâ sequi. Pulchrum imperio, gloriosum tibi, cum te socii atque amici, sua in patria, suis in sedibus adierunt. Decora facies Consulis. multa post sæcula tribunal viridi cespite extructum, nec fascium tantum sed pilorum signorumque honore circumdatum. Augmentabant maiestatem præsentis, diversum

postulantium habitus, ac dissonæ voces, raraq; sine interprète oratio. Magnificum est, civibus iura, quid hostibus reddere? speciosum certam fori partem, quid immanes campos sellâ Cutuli, viciorisq; vestigio, premere? imminere minacibus ripsis tutum quietumque, quid spernere barbaros fremitus, hostilemq; terrorem, non armorum magis, quam togarum ostentatione, compescere? Itaq; non te apud imagines, sed ipsum præsentem audientemq; consultabant Imperatorem; nomenque, quod alii domitis hostibus, tu contemptis merebare.

Hæc laus acti Consulatus illa dilati, quod adhuc initio Principatus, ut iam excusatus honoribus & expletus, Consulatum recusasti: quem novi Imperatores destinatum aliis, in se transferebant. Fuit etiam, qui in Principatus sui fine, Consulatum quem dederat, ipse magna ex parte iam gestum, extorqueret & raperet. Hoc ergo honore, quem & incipientes Principes, & desinentes adeo concupiscunt, ut auferant; tu otioso ac vacante, privatis cessisti. Invidiosusne erat,

erat, aut tibi tertius Consulatus, aut Principi primus? nam secundum Imperator quidem, sub Imperatore tamen iniisisti: nihilq; impotari in eo vel honori potest, vel exemplo, nisi obsequium. Ita verò, quæ civitas quinquies atq; etiam sexies Cōsules vidit, non illos qui exspirante iam libertate per vim ac tumultum creabantur, sed quibus sepositis & absentibus, in rura sua Consulatus ferebantur; in hac civitate tertium Consulatum Princeps generis humani, ut prægravem, recusasti? Tantone Papiriis etiam & Quinctiis moderatior, Augustus, & Cæsar, & Pater patriæ? At illos Resp. ciebat quid te non eadem Resp. non Senatus, non Consulatus ipse? qui sibi tuis is humeris attolli, & augescere videtur: Non te ad exemplar eius voco, qui continuis Consulatibus fecerat longum quemdam, & sine discrimine annum: his te confero, quos certum est, quoties Consules fuerunt, non sibi præstitisse. Erat in Senatu ter Consul, cum tu tertium Consulatum recusabas: Onerosum nescio quid verecundiæ tuæ consens

Jus noster indixerat, ut Princeps totiens
 Consul esses, quotiens Senator tuus. ni-
 mia modestia istud, etiam privatus, re-
 cusasses. An Consularis viri trium-
 phalisq; filius, cum tertio Consul crea-
 tur, ascendit? non debitum hoc illi? non
 vel sola generis claritate promeritum?
 Contigit ergo privatis aperire annum,
 Fastosq; referare & hoc quoq; redditæ
 libertatis indicium fuit, quod Consul a-
 lius quam Cæsar esset. Sic exactis re-
 gibus cepit liber annus: sic olim servitus
 pulsa, privata Fastis nomina induxit.
 Miseros ambitionis, qui ita Consules
 semper, ut semper Principes erant! quã-
 quam non ambitio magis, quam livor
 & malignitas videri potest, omnes an-
 nos possidere, summumq; illud purpuræ
 decus, nonnisi præceptum præflora-
 tumq; transmittere. Tuam verò ma-
 gnanimitatem, an modestiam, an beni-
 gnitatem prius mirer? Magnanimitas
 fuit, expetito semper honore abstinere;
 modestia, cedere; benignitas, per alios
 frui.

SED iam tempus est te ipsi Consulatu
 pra:

præstare, ut maiorem eum suscipiendo
 gerendoq; facias. Nam sapius recusa-
 re, ambiguum ac potius illam interpre-
 tationem habet, tamquam minorē pu-
 tes. Tu quidem ut maximum recusa-
 sti, sed hoc persuadere nemini poteris,
 nisi aliquando & non recusaveris. Cùm
 arcus, cùm trophæa, cùm statuas de-
 precaris; tribuenda est verecundiæ tuæ
 venia: illa enim sane tibi dicatur: cùm
 verò postulamus, ut futuros Principes
 doceas inertiam relinquere, paulisper de-
 licias differre, paulisper & saltē ad bre-
 vissimum tempus, ex illo felicitatis so-
 mno velut excitatos, induere prætextam,
 quam cùm dare possent, occuparint; as-
 cendere curulem quam detineant; esse
 deniq; quod cōcupierunt, nec ideò tan-
 tum velle Cōsules fieri ut fuerint. Ges-
 sisti alterum Consulatum, scio: illum e-
 xercitiis, illum provinciis, illum eti-
 am cæteris gētibus poteris imputare, non
 potes nobis. Audivimus quidem te o-
 mne munus Consulis obiisse, sed audivi-
 mus, Diceris iustissimus, humanissimus,
 patientissimus fuisse: sed diceris, æquum
 est

est aliquando nos iudicio nostro, nostris oculis, non famæ semper & rumoribus credere. Quousq; absentes de absente gaudebimus? liceat experiri, an aliquid superbiæ tibi ille ipse secundus Consulatus attulerit. Multum in commutandis moribus hominum, medius annus valet; in Principū plus. Didicimus quidem, cui virtus aliqua contingat, omnes inesse; cepimus tamen experiri, an nunc quoq; una eadēq; res sit, bonus Consul & bonus Princeps. Nam præter id quod est arduum, duas, easq; summas, simul capere potestates: tum inest utriq; nonnulla diversitas, cum Principem, quā dissimillimum Consuli deceat.

ATQUE ego video proximo año Consulatus recusandi hanc præcipuam fuisse rationem, quòd eum absens gerere non poteras. sed iam urbi votisq; publicis redditus: quid est, in quo magis sis approbaturus, quæ quantaq; fuerint quæ desiderabamus? Parum est ut in curiam venias, nisi & convocas: ut intersis Senatui, nisi & præsidet: ut censes audias, nisi & perrogas. Vis illud augu-
stissi-

trissimum Consulom aliquando tribus
 mal, maiestati suæ reddere? ascēde. Vis
 constare reverentiam magistratibus, le-
 gibus auctoritatem, modestiam perula
 ribus? adi. Quod enim interesset Rei
 pub. si privatus esses, Consulem te ha-
 beret tantum, an & Senatorem; hoc
 nunc scito interesse, Principem te habe-
 at tantum, an & Consulem: His tot tan-
 tisq; rationibus, quamquam multum re-
 luctata verecūdia Principis nostri, tan-
 dem tamen cessit. At quemadmodum
 cessit? non se ut privatis, sed ut privatos
 pares sibi faceret. Recepit enim terti-
 um Consulatum, ut daret. Noverat mo-
 derationē hominum, noverat pudorem,
 qui non sustinerent tertio Consules esse,
 nisi cum ter Consule. Bellorum, istud
 sociis olim, periculorum consortibus,
 parcè tamen tribuebatur; quod tu singu-
 laribus viris, ac de te quidem bene ac
 fortiter præstitisti, sed in togā meritis.
 Utriusq; curā, utriusq; vigilantia obstri-
 ctus es Caesar, sed in Principe rarum, ac
 propè insolitum est, ut se putet obliga-
 tum, aut si putet, amet. Debes ergo
 Cæsar

Cæsar, & solvis. Sed cùm per Consules facis, non tibi magnus Princeps, sed non ingratus amicus videris. Quia etiam perquam modica quædam civium merita, fortunæ tuæ viribus in maius extollis. efficis enim, ut tantum tibi quisq; præstitisse videatur, quantum à te recipit. Quid istæ benignitati precer nisi ut semper obliges, obligeris, incertumq; faciàs, utrum magis expediat civibus tuis debere tibi, an præstitisse.

EQUIDEM illum antiquum Senatorem contueri videbar, cùm ter Consule assidente, tertio Consulem designatum rogari sententiam cernerem. quanti tunc illi quantusq; tu? Accidit quidè, ut corpora quamlibet ardua & exæssa, procerioribus admota decrescant; item ut altissimæ civium dignitates, collatione fastigii tui, quasi depriantur, quantoq; propius ad magnitudinem tuam ascenderit, tantò etiam à sua descendisse videantur. Illos tamen tu, quamquam non potuisti tibi æquare cùm velles, adeò in edito collocasti, ut tantum super ceteros, quantù infra te cernerentur. Si

magis tertium Consulatum eundem in
 annum, in quem tuum, contulisses: in-
 gentis animi specimen haberetur. ut eo-
 nim felicitatis est, quantum velis posse;
 sic magnitudinis, velle quantum possis.
 Laudandus quidem & ille, qui tertium
 Consulatum meruit: sed magis, sub quo
 meruit. Magnus memorandusque, qui
 tantum premium cepit: sed maior, qui
 capienti dedit. Quid? quòd eos pari-
 ter tertio Consulatu collegas tui sancti-
 tate decorasti? ut sit nemini dubium,
 hanc tibi præcipuam causam fuisse ex-
 tendendi Consulatus tui, ut duorum
 Consulatus amplecteretur, & collegam
 te uni daret. Uterq; nuper Consula-
 tum alterum gesserat à patre tuo, id est,
 quanto minùs quàm à te datum: utrius-
 que adhuc oculis paulò antè dimissi fa-
 sces oberrabant: utriusq; solennis ille
 lictorum & prænuncius clamor auribus
 insederat cùm rursus curulis, rursusq;
 purpura, ut olim, cùm hostis in proxi-
 mo, & in summum discrimen adducta
 Respub. expertum honoribus virum po-
 sceret, non Consulatus hominibus iis-
 dem,

dem, sed idem homines Consulatibus reddebantur. Tanta tibi beneficiendi vis, ut indulgentiam tuam necessitas æmuletur. Modò prætextas exuerant, resumant, modò lictores abire iusserant, revocent, modò gratulantes amici recesserant, revertantur. Hominisne istud ingenium est? hominis potestas? renovare gaudia, redintegrare lætitiã, nullamq; requiem gratulationis dare: neq; alia repetendis Consulatibus intervalia permittere, nisi dum finiuntur? Facias ista semper, nec umquam in hoc opere, aut animus tuus aut fortuna lassetur: des quàm plurimis tertios Consulatus, & cum plurimis tertios Consulatus dederis, semper tamen plures quibus debeas dare, supersint.

OMNIUM quidem beneficiorum, quæ merentibus tribuuntur, non ad ipsos gaudium magis quàm ad similes redundat: præcipuè tamen ex horum Consulatu, non ad partem aliquam Senatus, sed ad totum Senatam tanta lætitiã pervenit, ut eundem honorem omnes sibi & dedisse, & accepisse videantur. Mempe
 enim

enim hi sunt, quos Senatus, cum publicis sumptibus minuendis optimum quæque præficeret, elegit & quidem primos. Hoc est igitur, hoc est quod penitus illos animo Cæsaris insinuavit. An parum sæpe experti sumus, hanc esse rerum conditionem, ut Senatus favor apud Principem aut proficit, aut noceat? Nonne paullo antè nihil magis exitiale erat, quàm illa Principis cogitatio? hunc Senatus probat, hic Senatui carus est. Oderat quos nos amaremus, sed & nos quos ille. Nunc inter Principem Senatûq; dignissimi cuiusque caritate certatur, demonstramus invicem, credimus invicem, quòdque maximum amoris mutui signum est, eosdem amamus. Proinde P. C. favete aperte, diligite constanter. Non iam dissimulandus est amor, ne noceat; non premedum odium, ne proficit. Eadem Cæsar, quæ Senatus, probat improbatque, vos ille præsentem, vos etiam absentem in consilio habet. Tertio Consules fecit, quos vos elegeratis; & fecit hoc ordine, quo electi à vobis erant. Magnus uterque ve-

strum

strum, siue eosdem maximè diligit, quos
 scit vobis esse carissimos; siue illis ne-
 minem præfert, quamvis aliquem ma-
 gis amet. Proposita sunt senioribus
 præmia, iuuenibus exempla: adeant, fre-
 quenter securas tandem ac patentes do-
 mos. quisquis probatos Senatui viros
 suscipit, hic maximè Principem prome-
 retur. Sibi enim accrescere putat quod
 cuique adstruatur: nullamque in eo glo-
 riam ponit, quòd sit omnibus maior, ni-
 si maximi fuerint quibus maior est.
 Persta Cæsar in ista ratione propositi,
 talesque nos crede, qualis fama cuiusque
 est. Huic aures, huic oculos intende,
 ne respexeris clandestinas existimatio-
 nes, nullisque magis, quàm audientibus
 insidiantes susurros. Melius omnibus
 quàm singulis creditur. Saguli enim de-
 cipere & decipi possunt: nemo omnes,
 neminem omnes se fellerunt.

REVERTOR iam ad Consulatum
 tuum, etsi sunt quedam ad Consulatum
 quidem pertinentia, ante consulatum
 tamen. in primis, quòd comitiis tuis in-
 terfueris, cãdidatus non Consulatus tan-

gūm, sed immortalitatis, & gloriæ, & ex-
 emplī, quod sequerentur boni Princi-
 pes, mali mirarentur. Vidit te popu-
 lus R. in illā vetere potestatis suæ sede
 perpeffus es longum illud carmen comi-
 tiorum, nec iam irridendam moram
 Consulque sic factus es, ut unus ex no-
 bis, quos facis Consules. Quotusquis-
 que Principum antecedentium honorem;
 istum aut Consulatu habuit, aut popu-
 lo? Non alii marcidī somno hesternæ
 que cenā redundantes, comitiorum su-
 orum nuncios operiebantur? Alii sanè
 pervigiles & insomnes, sed intra cubilia
 sua illis ipsis Consulibus à quibus Con-
 sules renunciabantur, exilia & eodem
 machinabantur. O prava & iasciæ
 veræ maiestatis ambitio, concupiscere
 honorem quem dedigneris, dedignari
 quem concupieris: cumque ex proximis
 hortis campum & comitia prospectes,
 sic ab illis abesse, tamquam Danubio
 Rhenoque dirimare! A veteris tu honori
 tuo sperata suffragia, renunciarique Cō-
 sulem iussisse contentus, liberæ civitati
 ne simulationem quidem serve abstinere.

as denique comitiis, abstrusus atque abditus, quasi illic tibi non Consulatus datur, sed abrogetur imperium. Hæc persuasio superbissimis dominis erat, ut sibi videretur Principes esse desinere, si quid facerent tamquam Senatores. Plerique tamen non tam superbiâ, quam metu quodam submovebantur. An stuprorum sibi incestarumque noctium consocii, auspicia polluere, sacratumque caput nefario auderent contaminare vestigio non adeo deos hominesque contempserant, ut in illa speciosissima sede hominum deorumque coniectos in se oculos ferre ac perpeti possent. Tibi contra, & moderatio tua svasit, & sanctitas: ut te & religioni deorum, & iudiciis hominum exhiberes, alii Consulatum antequam acciperent, tu & dum accipis, meruisti.

PERACTA erant solennia comitiorum, si Principem cogitares, iamque se omnis turba commoverat: cum tu, mirantibus cunctis, accedis ad Consulis sellam, adigendum te præbes in verba Principibus ignota, nisi cum iurare cogerent alios.

Vides quàm necessarium fuit Consulac-
tum non recusare? non putassemus istud
facturum te fuisse, si recusasses. Stupro
P. C. necdum satis aut oculis meis, au-
ribus credo atque identidem me, an au-
dierim, an viderim interrogo. Impera-
tor ergo, & Cæsar, & Augustus, Ponti-
fex maximus, stetit ante gremium Con-
sulis sediq; Consul, Princeps ante se
stantes; & sedit inturbatus, interritus &
tamquam ita fieri soleret? quin etiam se-
dens præbuit iusjurandum, & ille iura-
vit, expressit explanavitq; verba quibus
caput suum, domum suam. si scienter
fessellisset, deorum iram consecraret. In-
gens, Cæsar, & par gloria tua sive fece-
rint istud postea Principes, sive non fe-
cerint. Ullane satis prædicatio digna
est, idem tertio Consullem fecisse, quod
primò idem Principem, quod priva-
tum? idem Imperatorem, quod sub Im-
peratore? Nescio jam, nescio pulcriusne
sit istud, quod præente nullo, an hoc,
quod alio præente iurasti. In rostris
quoq; simili religione ipse te legibus
subiecisti: legibus Cæsar, quas nemo
Prin-

Prīcipi scripsit. Sed tu nihil amplius vis tibi licere, quàm nobis: sic fit, ut nos tibi plus velimus. Quod ego nunc primùm audio, nunc primùm disco: non est Princeps supra leges, sed leges supra Principem. Idem Cæsari, Consuli, quod ceteris non licet: iurat in legem attendentibus diis: nam cui magis quàm Cæsari attendant? iurat observantibus his, quibus idem iurandum est, non ignarus alioquin, nemini religiosius quod iurauerit custodiendum, quàm cuius maximè interest non peierari. itaq; & abiturus Consulatu iurasti, te nihil contra leges fecisse. Magnum hoc erat cum promitteres, maius postquam præstitisti. Iam toties procedere in Rostra, in ascensumq; illum superbiæ Principum locum terere, hinc suscipere, hinc ponere magistratus: quàm dignum te, quàmq; diversum consuetudine illorum, qui pauculis diebus gestu Consulatum, imò non gestum, abiiciebant per edictum? Hoc pro coniectione, pro Rostris, pro iurciurando: scilicet ut primis extrema congruerent; utq; hoc solo intel-
liges

ligerentur ipsi Consules fuisse, quod alii non fuissent.

NON transilivi Patres Con. Principis nostri Consulatum: sed eundem in locum contuli, quidquid de iureiurando dicendum erat: neq; enim ut in sterili, ieiunaq; materia eandem speciem laudis diducere ac spargere, atq; identidem tractare debemus. Illuxerat primus Consulatus tui dies, quo tu curiam ingressus, nunc singulos, nunc universos adhortatus es resumere libertatem, capessere quasi communis imperii curas, invigilare publicis utilitatibus, & insurgere. Omnes ante te eadē ista dixerunt, nemini tamē ante te creditum est. Erant sub oculis naufragia multorum, quos insidiosā tranquillitate proventus, improvisus turbo perculerat. Quod enim tam infidum mare: quā blanditiæ Principum illorum, quibus tanta levitas, tanta fraus, ut facilius esset iratos, quā propitios habere? Te verò, securi & alacres, quo vocas sequimur. iubes esse liberos? erimus. iubes, quæ sentimus promere in medium? proferemus.

Neq;

Neq; enim adhuc ignaviâ quadam & insito torpore cessavimus: terror, & metus, & misera illa ex periculis facta prudentia monebat, ut a rep. (erat autem omnino nulla resp.) oculos, aures, animos averteremus. At nunc tuâ dextera tuisq; promissis freti & innixi, obsepta diutina servitute ora reseramus, frenatamq; tot malis linguam resolvimus. Vis enim tales esse nos, quales iubes: nihilq; exhortationibus tuis fucatum, nihil subdolum, deniq; quod credentem fallere paret, non sine periculo fallentis. neq; enim unquam deceptus est Princeps, nisi qui prius ipse decepit. Equidem hunc parentis publici sensum, cum exhortatione eius, tum pronuntiatione ipsa perspexisse videor. Quis enim illa gravitas sententiarum, quam inaffectedata veritas verborum, quæ affectatio in voce, quæ affirmatio in vultu, quanta in oculis, habitu, gestu, toto deniq; corpore fides? Tenebit ergo semper, quod svaserit: scietq; nos, quotiens libertatem quam dedit experiemur, sibi parere. nec verendum est ne incautos

pater, si fidelitate temporum constantem
 utamur, quos meminit sub malo Principis
 pe aliter vixisse.

NUNCUPARE vota & pro æternitate
 imperii & pro salute civium, imò pro
 salute Principum, ac propter illos pro
 æternitate imperii solebamus. Hæc
 pro imperio nostro, in quæ fiat verba
 suscepta operæ pretium est adnotare.
 Si BENE REMP: ET EX UTILITATE OMNIUM
 REXERIS. Dignæ vota, quæ semper sus-
 scipiuntur, semperque solvantur. Egit
 cum diis, ipso te auctore Cæsar, resp. ut
 te sospitem incolumemq; præstarent, si
 tu cæteros præstitisses: si contra illi quo-
 que à custodia tui corporis oculos dimo-
 verent, teq; relinquere votis, quæ non
 palam susciperentur. Alii se superstiti-
 tes reip. optabant faciebantq; tibi sa-
 lus tua invisâ est, si non sit eum reip sa-
 lute coniuncta. nihil pro te pateris o-
 ptari, nisi expediat optantibus: omni-
 busq; annis in consiliu de te deos mit-
 tis, exigisq; ut sententiam suam mutent,
 si talis esse desieris, qualis electus es. Sed
 ingenti conscientia Cæsar pacisceris cum

diis, ut te si mereberis servent: cum scias
 an merearis, neminem magis, quam de
 os scire. Nonne vobis P. C. hæc die
 bus ac noctibus agitare secum videtur?
 Ego quidem in me si omnium utilitas i-
 ta posceret, etiam Præfecti manum ar-
 mavi: sed ne deorum quidem aut i-
 ram, aut negligentiam, deprecor. quæ
 imò & obtestor, ne unquam pro me vota
 resp. invisa suscipiat; aut si susceperit,
 invita ne debeat. Capis ergo Cæsar sa-
 lutis tuæ gloriosissimū fructum, ex cons-
 sensu deorum, nam cum excipias, ut ita
 demum te dii servent, SI BENE REMP. ET
 EX UTILITATE OMNIUM REFERIS: certus es
 te bene remp. gerere, cum servent. I-
 taq; securus tibi, & lætus dies erit, qui
 Principes alios curâ & metu distinguebat
 cum suspensi & attoniti, parumq; con-
 fidi patientiâ nostrâ, hinc atq; inde pub-
 licæ servitutis nuncios expectarent,
 ac si fortè aliquos flumina, nives, venti
 præpedissent, statim hoc illud esse crede-
 bant, quod merebantur. nec erat discer-
 me ullum pavoris: propterea quod cum
 à malo Principe tamquam successor tu-

meatur, quisquis est dignior, cum sit nemo non dignior, omnes timentur. Tuam, securitatem non moram nunciorum non literarum tarditas differt, scis tibi ubiq; iuraris: cum ipse iuraveris omnibus. Nemo hoc sibi praestat. amamus quidem te, in quantum mereris: istud tamen non tui facimus amore, sed nostri. nec unquam illucescat dies, quo pro te nuncupet vora, non utilitas nostra, sed fides, Caesar. Turpis tutela Principis, cui potest imputari. Queri libet, quod in secreta nostra non inquirant Principes, nisi quos odimus. Nam si eadem cura bonis & malis esses; quam ubiq; admirationem tui, quod gaudium exultationemq; deprehenderes? quos omnium cum coniugibus ac liberis, quos etiam cum domesticis aris focisque sermones? scires mollissimis istis auribus parci. & alioquin cum fiat odium amorq; contraria, hoc perquam simile habent, quod ibi intemperantius amamus bonos Principes, ubi liberalius malos odimus.

CRIPITI tamen & affectus nostri, & iudicii, experimentum, quantum maxi-

mūm p̄sēns capere potuisti, illo diē
 quo sollicitudini pudoriq; candidatorum
 ita consuluisti, ne ullius gaudium alte-
 rius tristitiā turbaret. alii cum lætitiā,
 alii cum sp̄e recesserunt; multis gratu-
 landam; nemo consolāndus fuit. Nec
 idēo legatūs iuvenes nostros exhortatus
 es; Consulatum circumirent, Senatui
 supplicarent; atq; ita à Principe sperā-
 rent honores, si à Senatu petiissēt. Quo
 quidem iā loco si quibus opus exem-
 plo; adiecisti, ut te imitarentur. Ar-
 duum, Cæsar, exemplum; & quod imi-
 tari non magis quisquam candidatorū,
 quā Principum, possit. Quis enim
 vel uno diē reverentior Senatus candida-
 tus, quā tu cū omni vitā, tum illo
 ipso tempore, quo iudicas de candida-
 tis? An aliud à te, quam Senatus reve-
 rentiā obtinuit; ut iuvenibus clarissimæ
 gentis, debitum generi honorem, sed
 antequā debēretur; offerres? Tandem
 ergo nobilitas non obscuratur sed illu-
 stratur à Principe; tandem illos ingentis-
 um virorum nepotes, illos posteros li-
 bertatis, nec terret Cæsar nec pavet
 qui;

quinimò festinatis honoribus amplificat
atq; auget, & maioribus suis reddit. sic
quid usquam stirpis antiquæ siquid resis-
dæ claritatis; hoc amplexatur & reso-
vet, & in usum reip. promit. Sunt in
honore hominum; & in honore famæ,
magna nomina ex tenebris oblivionis,
indulgentiâ Cesaris: cuius est, ut nobi-
les & conservet, & efficiat.

PRÆFERAT provincia Quæstor unus
ex candidatis; in quem ea civitas am-
plissima redditus egregiâ constitutione
fundaverat. hoc Senatui allegandum
putasti. Cur enim te Principe, qui ge-
neris tui claritatem virtute superasti, de-
terior esset conditio eorum, qui posteros
habere nobiles mererentur, quam eor-
um qui parentes habuissent? O te di-
gaum, qui de magistratibus nostris sem-
per hæc nuncies: nec pænis malorum,
sed bonorum præmiis, bonos facias! Ac-
censa est iuventus, erexitq; animos ad
æmulandum, quod laudari videbatur: nec
fuit quisquam, quem non hæc cogitatio
subiret, cum sciret quidquid à quoq; in
provinciis beneficeret, omnia te scire. U.

tile est Caesar, & salutare Praesidibus
 provinciarum, hanc habere fiduciam, &
 paratum esse sanctitati, industriae suae,
 maximum praemium, iudicium Principis.
 Adhuc autem quamlibet sincera
 rectaq; ingenia, & si non detorquebat,
 hebetabat tamen misera, sed vera repu-
 tatio: Vides enim, siquid bene fecero nec
 sciat Caesar, aut si scirer, testimonium
 non reddet. Ita eadem illa seu neglig-
 gentia, seu malignitas Principum, cum
 male consultis impunitatem, recte fa-
 ctis nullum praemium polliceretur: nec
 illos a crimine, & hos deterrebat a lau-
 de. At nunc, si bene aliquis provinci-
 am rexit, huic quaesita virtute dignitas
 offertur, patet enim omnibus honoris
 & gloriae campus. ex hoc quisque, quod
 cupit, petat, & assecutus, sibi debeat.
 Provinciis quoque in posterum, & iniu-
 riarum metum, & accusandi necessita-
 tem, remisisti. Nam si profuerint qui-
 bus gratias agerent, de nullo queri cog-
 gentur. & alioquin nihil magis prodest
 candidato, ad sequentes honores, quam
 peractus optimè magistratus.

gistratus magistratu, honore honor petitur. Volo ego qui provinciam rexit, non tantum codicillos amicorum, nec urbanâ coniuratione eblanditas preces sed decreta coloniarum decreta civitatum alleget. Ne suffragiis consulariorum virorum, urbes, populi, gentes inferuntur, efficacissimum pro candidato genus est rogandi, gratias agere.

IAM quo assensu Senatus, quo gaudio exceptum est, cum candidatis, ut quemque nominaveras, osculo occurreres. devexus quidem in planum, & quasi unus ex gratulantibus. Te mirer magistra improbem illos, qui effecerunt, ut istud magnum videretur? cum velut afixi curulibus suis, manum tantum, & hanc cunctanter & pigre, & imputantibus similes, promerent. Contigit ergo oculis nostris insolita facies, Princeps & candidatus æquales & simul stantes: intuerique parem accipientibus honorem, qui dabat. Quod factum tuum à cuncto Senatu, quam verâ acclamatione, celebratum est? TANTO MAIOR, TANTO AUGUSTIOR. Nam cui nihil ad

augendum fastidium superest, hic uno modo crescere potest si se ipse submittat, securus magnitudinis suae. Neque enim ab ullo periculo fortuna Principum longius abest, quam ab humilitatis. Mihi quidem non tam humanitas tua, quam Intentio eius admirabilis videbatur. quippe cum orationi oculos, vocem, manum commodares: ut si aliis eadem ista mandasses, omnes comitatus numeros obibas, atque etiam, cum suffragatorum nomina, honore quo solent, exciperentur: tu quoque inter excipientes eras, & ex ore Principis ille senatorius assensus audiebatur. quodque apud Principem perhibere testimonium merentibus gaudebamus, perhibebatur à Principe. Faciebas ergo, cum diceres, OPTIMOS: nec ipsorum modo vita à te sed iudicium Senatus comprobabatur: oratorumque se, non illos magis quos laudabas, laetabatur.

NAM quod precatus es, ut illa ipsa ordinatio COMITIORUM BENE AC FELICITER EVENIRET NOBIS REIP. Nonne tibi tale est, ut nos hunc ordinem votorum

CONF

convertere debeamus? deos deniq; obsecrare, ut omnes quæ facis, quæq; facies, prosperè cedant tibi, reip. nobis? vel si brevius sit optandū, ut uni tibi in quo & resp. & nos sumus. Fuit tempus, ac nimium diu fuit, quo alia adversa, alia secunda, Principi & nobis, nunc communia tibi nobiscum tam læta, quam tristia: nec magis sine te non esse felices, quam tu sine nobis potes. An si posses, in fine votorum adiecisses, ut ITA PRECIBUS T. I. DII ANNUERENT SI IUDICIUM NOSTRUM MERERI PERSEVERASSE? Ad deò nihil tibi amore civium antiquius; ut ante à nobis, deinde à diis; atq; ita ab illis amari velis, si à nobis ameris. Et sane priorum Principum exitus docuit, ne à diis quidem amari, nisi quos homines ament arduum erat, has precationes tuas laudibus adæquare: adæquavimus tamen. Qui amoris ardor, qui stimuli, quæ faces illas nobis exclamationes subiecerunt? Non nostri, Caesar, ingenii, sed tuæ virtutis tuorumq; meritorum voces fuerunt: quas nulla unquam adulatio invenit, nullus cuiusquam

quam terror expressit. Quem sic timuimus, ut hæc fingeremus? quem si amavimus, ut hæc fateremur? Nosti necessitatem servitutis, quando simile aliquid audisti, & quando dixisti? Multa quidem excogitat metus, sed quæ appareant quaesita ab invitis. aliud sollicitudinis, aliud securitatis ingenium est; alia tristium inventio, alia gaudetiû: nec utrum simulationes expresserint habent sua verba miseri, sua verba felices: utq; iam maximè eadem ab utrisq; dicantur, aliter dicantur.

TESTIS ipse es, quæ in omnium ore læticia, non amictus cuiquam, non habitus quem modò extulerat. inde resultantia vocibus tecta: nihilq; tantis clamoribus satis clausam. Quis tunc non è vestigio suo exiluit? quis exiluisse sènt? Multa fecimus sponte, plura instinctu quodam & imperio. nam gaudio quoq; cogendi vis inest. Num ergo modum ei tua saltem modestia imposuit? nam, quanto magis à te reprimebatur, exarsimus. non contumacia Cæsar: sed ut in qua potestate est, an gaudeamus; ita in
 quan.

quantum, nec in nostra. Comprobasti
 & ipse acclamationū nostrarum fidem,
 lacrymarum tuarum veritatem. Vidi-
 mus humescētes oculos tuos, demissūq;
 i gaudio vultum. tantumq; sanguinis
 in ore, quantum in animo pudoris. At-
 que hoc magis incensi sumus, ut preca-
 remur. ne quando tibi non eadem cau-
 sa lacrymarum, utq; nunquam frōtem
 tuā abstergeres. Hoc ipsum, has sedes
 nos, quasi responsuras, interrogemus,
 viderintne umquam Principis lacrymas?
 at Senatus saepe viderunt. Onerasti.
 futuros Principes, sed & posteros nostros
 nam & hi a Principibus suis exigant, ut
 eadem audire mereantur: & illi quòd
 non audiant, indignabuntur. Nihil
 magis possum propriè dicere, quàm
 quod dictum est à cuncto Senatu: O TE
 FELICEM! quod cūm diceremus, non opes
 tuas; sed animum mirabamur. Est e-
 nim demum vera felicitas, felicitate dis-
 gnum videri. Sed cūm multa illo die
 dicta sunt sapienter & graviter, tum vel
 imprimis, CREDE NOBIS, CREDE TIBI.
 Magna hoc fiducia, nostri, maiore tamē
 tui

tui diximus alius enim fortasse aliumque ipsum se nemo deceperit. Introspectat modò vitam, seq; quid mereatur interroget. Proinde dabat vocibus nostris fidem apud optimum Principem, quod apud malos detrahebat. quamvis enim faceremus, quæ amantes solent: illi tamen non amari se, credebant sibi. Super hæc precati sumus, ut sic TE AMARENT DII QUÆMADMODUM TU NOS. quis hoc aut de se, aut Principi diceret mediocre amanti? Pro nobis ipsis quidem hæc fuit summa votorum: ut nos sic amarent dii, quomodo tu, Estne verum quod inter ista clamavimus, O NOS FELICE! Quid enim felicius nobis, quibus non iam illud optandum est ut nos diligat Princeps: sed dii quemadmodum Princeps? Civitas religionibus dedita, semperq; deorum indulgentiam piè merita, nihil felicitati suæ putat astrui posse, nisi ut dii Cæsarem imitentur.

Sed quid singula confector & colligo? quasi verò aut oratione complecti, aut memoriâ consequi possim, quæ vos P. C. ne qua intereiperet oblivio, & in pu-
 bli

blica acta mittenda, & incidenda in æ-
 re cœsuis. Antè orationes Principū
 tantū, ejusmodi genere monumento-
 rum mandari æternitati solebant: accla-
 mationes quidem nostræ parietibus cu-
 riæ clauderentur. Erant enim, quibus
 nec Senatus gloriari, nec Princeps pos-
 set. Has verò, & in vulgus exire, & pos-
 teris prodi. cū ex utilitate, tum ex di-
 gnitate publica fuit. Primum, ut orbis
 terrarum pietatis nostræ adhiberetur te-
 stis & conscius. deinde, ut manifestum
 esset, audere nos de bonis malisq; Prin-
 cipibus, non tantū post ipsos judicare.
 postremò, ut experimento cognosceretur
 & ante nos gratos, sed miseros fuisse:
 quibus esse nos gratos, probare antea nō
 licuit. At qua contēione, quo visu, qui-
 bus clamoribus expostulatū est: ne affe-
 ctus nostros, ne tua merita supprimeret:
 deniq; ut in posterum exemplo provi-
 deret? Discant & Principes acclamat-
 ones veteras falsasq; discernere: habes
 anteq; muneris tui, quod jam decipi non
 poterunt. Non instruendam illis iter ad
 bonam famam. sed non deserendam, nō
 sub.

submouenda adulatio: sed non reducenda est. certum est, & quæ facere, & quæ debeant audire, si faciant. Quid nunc ego super ea, quæ sum cum toto Senatu precatus pro Senatu precer? nisi ut hæreat animo tuo gaudium, quod tunc oculis protulisti. Ames illū diem, & tamē vincas: nova merearis, nova audias: eadē enim dici, nisi ob eadē facta, non possunt.

IAM quā antiquum, quā consulare, quōd triduum totum Senatus, sub exemplo tui, sedit? cū interea nihil, præter Consulem, ageres. Interrogavit quisq; quod placuit; dissentire, discedere, & copiam iudicii sui reip. facere tuum fuit; consulti omnes, atq; etiam disnumerati sumus: vicitq; sententia non prima, sed melior. At quis antea loqui, quis hiscere audebat, præter miseros illos qui primi interrogabantur? cæteri quidem defixi & attoniti, ipsam illam mutam ac sedentariā assentiendi necessitatem, quo cum totius corporis horrore, perpetiebantur? Unus solusq; consebatur quod sequeretur omnes, & omnes improbarent; in primis ipse, qui cæsuerat. Adeo
nulla

nulla magis omnibus displicent, quàm
 quæ sic fiunt, tanquam omnibus place-
 ant. Foras se Imperator in Senatu ad re-
 verentiam ejus cõponebatur: ceterum
 egressus, statim se recipiebat in Princi-
 pem, omniaq; consularia officia abige-
 re, negligere, contempnere solebat. Ille
 verò ita Consul, ut si tantum Consul fo-
 ret: nihil infra se putabat, nisi quod in-
 fra Consulem esset. Ac primùm, ita do-
 mo progrediebatur, ut illum nullus ap-
 paratus arrogantia Principalis: nullus
 præcursorum tumultus detineret. una
 erat in limine mora, consultare aves, re-
 vereriq; numinum monitus. nemo pro-
 turbabatur, nemo submovebatur, tanta
 viatoribus quies, tantus pudor fascibus,
 ut plerumq; aliena turba subsistere &
 Consulem & Principem cogeret. Ipsius
 quidem officium tam modicum, tam tẽ-
 peratum, ut antiquus aliquisq; magnus
 Consul sub bono Principe incedere vide-
 retur.

ITER illi sæpius in forum, frequenter
 tamen & in campũ. nam comitia Con-
 sulum obibat ipse. & tantum ex remus
 one ti

tione eorum voluptatis, quantum prius
 ex destinatione capiebat. Stabant candi-
 dati ante curulem Principis, ut ipse ante
 se Consulisset erat: adigebaturque in ver-
 ba, in quæ paulò ante ipse juraverat
 Princeps; qui tantum putat esse in iureiur-
 ando, ut illud & ab aliis exigat. Reliqua
 pars diei tribunali dabatur, Ibi verò
 quanta religio æquitatis? quanta legum
 reverentia? Adibat aliquis ut Principem
 respondebat se Consulem esse. Nullius
 ab eo magistratus jus, nullius auctoritas
 imminuta est: aucta etiam. siquidem
 pleraque ad Prætores remittebat: atque ita
 ut collegas vocaret. non quia populare
 gratumque audientibus: sed quia ita sen-
 tiebat. Tantum dignationis in ipso ho-
 nore ponebat: ut non amplius esse cens-
 feret, quod aliquis collega appellaretur
 à Principe, quam quod Prætor esset. Ad
 hæc, tam assiduus in tribunali, ut labore
 refici ac reparari videretur. Quis nos-
 trum idem curæ, idem sudoris sumit?
 quis adeo expetitis honoribus, aut deservit,
 aut sufficit? Et sanè æquum est, tan-
 tum ceteris præstare Consulibus ipsam,

qui

qui Consules facit, quippe etiam fortunæ videbatur indignum, si posset honores dare, qui gerere non posset, Facturus Consules, doceat; accepturisq; amplissimum honorem persvadeat, scire se quid sit quod daturus sit. sic fit, ut illi quoq; sciant, quid acceperint. Quò justius Senatus ut susciperes quartum Consulatum, & rogavit, & jussit. Imperii hoc verbū, non adulationis esse, obsequio tuo crede; quod non alia in re magis aut Senatus exigere à te, aut tu præstare Senatus tui debes. Ut enim cæterorum hominū, ita Principum, illorum etiam qui dii sibi videntur, ævum omne & breve, & fragile est. Itaq; optimum quemq; viti & cōtendere decet, ut post se quoq; reipublicæ profit, moderationis scilicet justitiæq; monumentis, quæ prima statuere Consul potest. Hæc nempe intentio tua, ut libertatē revoces ac reducas. Quem ergo honorem magis amare? quod nomen usurpare sapius debes, quàm quod primū invenit recuperata libertas? Non est minus civile, & Principem esse pariter, & Consulem; quàm tantum Consulē. Hæc
 be eti.

be etiam rationem verecundiæ collegarum tuorum. Collegarum inquam: ita enim & ipse loqueris, & nos loqui vis. Onerosa erit modestiæ illorum tertii Consularis sui recordatio, donec te Consulē videant. Neq; enim potest non nimium esse privatis, quod Principi satis est. Annuas Cæsar oprantibus quibusq; apud deos esse consuevit, quorum potes ipse, votorum compotes facias, Fortasse sufficiat tibi tertius Consularatus, sed nobis tanto minus sufficit. Ille nos instituit & induxit, ut te iterum iterumq; Consulē habere cupiamus. Remissius illud contendemus, si adhuc non sciremus, qualis esses futurus. Tolerabilius fuit experimentum tui nobis, quam usum negari. Dabiturne rursus videre Consulē illum audiet, reddet, quas proximè voces præstabitq; gaudium, quantum ipse percipiet? præsidebit lætitiæ publicæ, auctor ejus & causam tētabitq; affectus nostros, ut solet, cohibere; nec poterit pietati Senatus, cum modestia Principis, felix speciosūq; certamen: seu fuerit victa, seu vicerit? Equidē incognitā quandā, proximaq; majorem

jorē, præsumo lætitiā. Quis enim est tam
 imbecilli ingenio, qui non tanto melio-
 rem Consulē speret, quāto sapiūs fuerit.
 Alius labores, si non cōtinuos desidia ac
 voluptati dedisset, otio tamē & quiete re-
 creasset. hic consularibus curis exolutus,
 principales resumpsit: tam diligens tem-
 peramenti, ut nec Consulis officiū, Prin-
 ceptis, nec Principis, Consul appeteret.
 Videmus ut provinciarū desideriis, ut sin-
 gularū etiā civitatum precibus occurrat,
 nulla in audiendo difficultas, nulla in re-
 spondēdo mora: adeūt statim, dimittun-
 tur statim: tandēq; Principis fores exclu-
 sa legationum turba non obsidet.

Quis, in omnibus cognitionibus, quā-
 mitis severitas, quā non dissoluta cle-
 mētia? Non locupletādo fisco sedes, nec
 aliud tibi sentētiæ tuæ pretiū, quā bene
 judicasse. Stant ante te litigatores, nō
 de fortunis suis, sed de tua existimatione
 solliciti; nec tam venerētur, quid de cau-
 sa suā, quā quid de moribus sentias.
 O verē Principis, atq; etiā Cōsulis, recō-
 ciliare æmulas civitates, tumētēsq; popu-
 los non imperio magis, quā ratione, cō-

pascere; intercedere iniquitatibus magi-
 stratuū, infestūq; reddere, quidquid fieri
 non oportuerit; postremo velocissimi
 fideris more, omnia invisere, omnia au-
 dire, & undecūq; invocatū statim, veluti
 numen, adesse & assistere. Talia esse cre-
 diderim, quæ ipse mundi parēs temperat
 nutu, si quando oculos demisit in terras
 & facta mortaliū inter divina onera nu-
 merare dignatus est. quibus nunc per te
 liber solutusq; cælo tantum vacat: post-
 quam te dedit, qui erga omne hominū
 genus vice suā fungereris. Fungeris e-
 nim, sufficisq; mādanti: cum tibi dies o-
 mnis, summa cum utilitate nostrā, cum
 tua laude, condatur,

Quod si quādo cum influētibus nego-
 tiis paria fecisti, instar refectionis existis
 mas mutationē laboris. Quæ enim re-
 missio tibi, nisi lustrare saltus, excutere
 cubilibus feras, superare immēsa montiū
 juga, & horrētibus scopulis gradū infer-
 re, nullius manu, nullius vestigio adu-
 tū: atq; inter hæc, pia mēte adire lucos:
 & occurfare numinibus? Olim hæc expe-
 rientia juvētutis, hæc voluptas erat: his
 arti.

artibus futuri duces imbuebantur, certare
 re cum fugacibus feris cursu, cum audi-
 cibus robore, cum callidis astu: nec me-
 dioere pacis decus habebatur, sub mora
 campis irruptio ferarum, & obsidione
 quadam liberatus agrestium labor: Usur-
 pabant gloriam istam illi quoque Princi-
 pes, qui obire non poterant: usurpabant
 autem, ut domitas fractasque claustris fe-
 ras, ac deinde in ipsorum quidem lucibrium
 emissas, mentita sagacitate colligerent.
 Nunc par capiendi quæredique sudor, sum-
 musque & idem gratissimus labor; invenire.
 Enimvero non quando placuit idem corporis
 robur, in maria proferre, non ille fluitan-
 tia vela, aut oculis sequitur, aut mani-
 bus: sed nunc gubernaculis assidet, nunc
 cum valentissimo quoque sodalium certat
 frangere fluctus, domitare ventos re-
 stantes, remisque transire obstantia freta.
 Quantum dissimilis illi, qui non Albani la-
 cus ortu, Baiæque torpore & silentio fer-
 re, non pulsam saltem fragoremque remo-
 rum perpeti poterat, quin ad singulos ictus
 tarpi formidine horresceret, itaque pro-
 cul ab omni sono, inconcussus ipse & im-
 motus

motus, religato revinctoq; navigio, nō
 secus ac piaculum aliquod, trahebatur.
 Fœda facies, cum populi Romani Imp a-
 lienū cursum, alienūq; cœtorē, velut ca-
 pta nave, sequeretur. Nec deformitate
 ista saltem flumina carebāt, atq; amnes.
 Danubius ac Rhenus tantum illud nos-
 tri dedecoris vehere gaudebant, non mā-
 iore cum pudore imperij, quod hæc Ro-
 manæ aquilæ Romana signa, Romana
 deniq; ripa, quā quod hostiū prospe-
 ctarent, nostrum, quibus moris est, eadē
 illa nunc rigentia gelu flumina, aut cā-
 pis superflua, nunc liquida ac deferentia;
 lustrare navigiis, nandoq; superare.

Nec verò laudaverim per se magno:
 pere duritiam corporis ac lacertorum,
 sed sibi validior toto corpore animus
 imperiter, quem non fortunæ indulgen-
 tiæ molliant, non copiæ Principales ad
 segnitiam luxūq; extorqueant; tunc ego,
 seu montibus, seu mari exerceatur, ad
 latū opere corpus, & crescentia laborib;
 mēbra, mirabor. Video enim jam inde
 antiquitūs, maritos deorum, ac deorum
 liberos, nec dignitate nuptiarū magis,
 quā

quàm his artibus inclaruisse. Simul cogito, cum sint ista ludus & avocamentum huius, quæ quantæq; sint illæ seriæ & intentæ, & à quibus se in tale otium recipit voluptates. Sunt enim voluptates, quibus optimè de cuiusq; gravitate, sanctitate, tēperantia creditur. Nā quis adeò dissolutus, cuius non occupationibus aliqua species severitatis insidat otio proditur. An non pleriq; Principes hoc idē tēpus in aleam, supra, luxū conferebāt? cūm seriarū laxamentā curarū, vitiorū contentione supplerēt. Habet hoc primum magna fortuna, quod nihil tectū, nihil occultū esse patitur. Principū verò non modo domus, sed cubicula ipsa intimosq; secessus recludit, omniaq; arcana noscenda famæ proponit, atq; explicat.

Sed tibi Cæsar, nihil accōmodatiùs fuerit ad gloriam, quàm penitus inspicere, Sunt quidē præclara, quæ iam publicū profers; sed non minora ea, quæ limine tenes. est magnificū, quod te ab omni contagione vitiorū reprimis ac revocas sed magnificentius, quod tuos. Quanto enim

enim magis arduum est, alios præstare
quàm se; tanto laudabilius, quòd cum
ipse sis optimus, omnes circa te similes
tui effecisti. Multis illustribus dedecori
fuit, aut inconsultius uxor assumpta, aut
retenta patiētius. ita foris claros dome-
stica destruebat infamia: & ne maximi
cives haberentur, hoc efficiebat, quòd
mariti minores erant. Tibi uxor in de-
cus & gloriam cedit: quid enim illa san-
ctius? quid antiquius? Nonne si Pōtiffici
maximo deligenda sit conjunx, aut hanc
aut similē (ubi est autē similis?) elegeris
Quàm illa nihil sibi ex scientia tua, nisi
gaudiū vindicat: quàm cōstanter, non
potentiā tuam, sed ipsum te reueretur. I-
dem estis invicē quod fuistis, probatis
ex æquo: nihilq; vobis felicitas addidit,
nisi quod scire cœpistis, quàm benè uter-
que vestrūm felicitatē ferat. Eadē quàm
medica cultus, quàm parca comitatus,
quàm civilis incessu, mariti hoc opus, quē
ita imbuit, ita instituit: nam uxori suffi-
cit obsequiū gloria. An cum videat,
quàm te nullus terror, nulla comitetur
ambitio: non & ipsa cum silētio incedat,
ingre-

ingredientemq; pedibus maritū, inquam
 tum patitur sexus, imitetur. Decuerit
 hoc illam etiam si diversa tu facias. Sub
 hac verò modestia viri, quantum debet
 verecundiam uxor marito, femina sibi
 Soror autem tua, ut se sororem esse me-
 minit: ut in illa tua simplicitas, tua ve-
 ritas, tuus candor agnoscat: ut si quis
 eam uxori tuæ conferat, dubitare cogi-
 tur, utrum sit efficacius ad rectè vivendū
 dum benè institui, aut feliciter nasci. Ni-
 hil est tam prouisum ad similitates, quàm
 simulatio, in feminis præsertim, ea por-
 rò maximè nascitur ex conjunctione, ali-
 tur æqualitate, exardescit invidia, cuius
 finis est odiū. Quo quidē, admirabilius
 existimādū est, quòd mulierib' duabus in
 una domo, pariq; fortuna, nullū certamē,
 nulla contentio est: suspiciunt invicem,
 invicem cedunt: cumq; te utraq; effusi-
 simè diligit, nihil suā putant interesse, u-
 trā tu magis ames. Idemq; utriq; propo-
 sitū, idem tenor vitæ, nihilq; ex quo sen-
 tias duas esse. Te enim imitari, te suble-
 qui student, idē utraq; mores eosdem,
 quia utraq; tuos habet. Inde moderatio,

inde etiã perpetua securitas, neq; emine-
 unquã periclitabuntur esse privata, quæ
 non deseruat. Obtulerat illis Senatus
 cognomen Augustarũ, quod certatim de-
 precatæ sunt, quamdiu appellationem
 Patris patriæ tu recusasses; seu quod
 plus esse in eo iudicabant, si uxor & so-
 ror tua, quam si Augustæ dicerentur. Sed
 quæcumq; illis ratio tantã modestiã sua-
 sit, hoc magis dignæ sunt, quæ in animis
 nostris & sint & habeantur Augustæ, quia
 non uocantur. Quid enim laudabilius
 feminis, quàm si verum honorem non in
 splendore titulorũ, sed in iudiciis homi-
 num reponant; magnisq; omnibus pares
 se faciant; etiã dum recusant.

IAM etiã, & in priuatorũ animis exo-
 leuerat priscũ mortaliũ bonum; Amicitia;
 cuius in locũ migraverant assenta-
 tiones, blanditiæ; & peior odio, amoris
 simulatio. Etenim in Principum domo
 nomen tantũ amicitia, inane scilicet
 irrisumq; manebat. Nam quæ poterat
 esse inter eos amicitia, quorũ sibi alii do-
 minari, alii seruire videbãtur? Tu hanc
 pulsam & errantẽ reduxisti: habes amicitia
 ec

eos, quia amicus ipse es. neq; enim ut
 alia subjectis, ita amor imperatur: neq;
 est ullus affectus & liber, & dominatio-
 nis impatiens, nec qui magis vices exi-
 gat. Potest fortasse Princeps iniquè, po-
 test tamen odio esse nonnullis, etiam si
 ipse non oderit: amari, nisi ipse amet,
 non potest. Diligis ergo cum diligaris,
 & in eo quod utriq; honestissimū est, tota
 gloria tua est: qui superior factus, de-
 scendis in omnia familiaritatis officia, &
 in amicum ex Imperatore submitteris,
 imò tunc maxime Imperator, cum ami-
 cum ex Imperatore agis. Etenim cum
 plurimis amicitiis fortuna Principū in-
 digeat, præcipuū est Principis opus, a-
 micos parare. Placeat tibi semper hæc
 secta, & cum alias virtutes tuas, tum hæc
 constantissimè teneas: nec unquā persua-
 deatur, humile esse Principi, nisi odisse,
 Iucundissimū est in rebus humanis amari.
 sed non minus amare: quorū utroq; ita
 frueris, ut cum ipse ardentissimè diligas,
 adhuc tamen ardentius diligaris. Pris-
 mum, quia facilius est unū amare, quàm
 multos; deinde, quia tibi amicos tuos ob-
 ligas.

bligandi adest facultas tanta, ut nemo possit te nisi ingratus, non magis amare. Operæpretiū est referre, quod tormentū tibi injunxeris, ne quid amico negares. Dimisisti optimū virū, tibiq; carissimū, invitus & tristis, & quasi retinere non posses. quantum amares eum desiderio expertus es: distractus separatusq; , dum cedis & vinceres. Ita quod fando inauditum, cum Princeps & Principis amicus diversa velletis, id potius factū est quod amicus volebar. Orem memoriæ, literis q; mandandam! Præfectum prætori non ex ingerentibus, sed ex subtrahentibus legere; eundemque otio, quod pertinaciter amet, reddere; cumque sis ipse distentus erat excogitandū, si quis meruisset. An satius fuit Felicem vocare? quod non moribus, sed fortunæ datum est. satius Magnum: cui plus invidiæ, quam pulchritudinis inest. Adoptavit te optimus Princeps in suum. Senatus in optimi nomen. Hoc tibi tam proprium, quam imprii curis, non quietis gloriam cuiquam invidere.

INTELLIGIMUS Cæsar, quantum tibi la-
bori

briosa ista statione & exercita debeamus,
 cum otium a te, tanquam res optima, &
 petatur & detur. Quam ego audio confu-
 sionem tuam fuisse, cum digredientē
 prosequeris? prosecutus enim, nec tē-
 perasti tibi, quo minus exuati in li-
 core amplexus osculum ferres. Stetit
 Caesar in illa amicis specula, precatu-
 s; maria, celeremq; (si tamen ipse
 voluisset) recursum; nec sustinuit
 recedentē non etiam atq; etiam
 votis, lacrymis, sequi. Nam de
 liberalitate taceo. quibus enim
 muneribus aequari hæc cura
 Principis, hæc patientia potest,
 quā meruisti, ut ille sibi
 nimium fortis, ac propè durus
 videretur. Nec dubito quia
 agitaverit secum an
 gubernacula retorqueret: &
 fecisset, nisi quod penè
 ipso contubernio Principis
 felicius jucundiusq; est,
 desiderare Principē. Et ille
 quidem ut maximā fructus
 suscepti, ita maiore depositi
 officii gloriā fruitur: tu
 autem facilitate ista
 consecutus es, ne quem
 retinere videaris invitum.
 Civile hoc erat, & parenti
 publico convenientissimū,
 nihil cogere: semperq; memia-
 sse, nullam tā-
 tam

tam potestatem cuiquam dari posse, ut
 sit gravior potestate libertas. Dignus es
 Cæsar, qui officia mandes deponere opta-
 tibus; qui parentibus vacationem invi-
 tus quidem. sed tamen tribuas; qui ab
 amicis orantibus requiem non te relin-
 qui putes; qui semper invenias, & quos
 ex otio revoces, & quos otio reddas. Vos
 quoq; quos pater noster familiariter
 inspicere dignatur, fovete sanctè judiciū
 ejus, quod de vobis habet, hic vester la-
 bor est. Princeps enim, cum in uno
 probavit amare se scire, vacat culpa, si
 alios minus amet. Ipsum quidem quis
 mediocriter diligit cum leges mundi nō
 det, sed accipiat; hic præcēs, ille mavult
 absens amari: uterq; ametur, ut mavult.
 Nemo in tedium præsentia, nemo in o-
 blivionem absentia veniat, tenet quisq;
 locum quem semper meruit; faciliusque
 est, ut oculis eius vultus ableantur, quam
 ut animo caritas excidat.

Plerique Principes cum essent civium
 domini, libertorum erant servi: horum
 consiliis, horum nutu regebantur, per
 hos audiebant, per hos loquebantur, per
 hos

hos præturæ etiam, & sacerdotia, & con-
sulatus, iam & his petebantur. Tu liber-
tis tuis summum quidem honorem, sed
tanquam libertis habes: abundeque suffi-
cere his credis, si probi & frugi existi-
mentur. Scis enim præcipuum esse in-
dicium non magni Principis, magnos li-
bertos. Ac primum neminem in usu ha-
bes, nisi aut tibi, aut patri tuo, aut opti-
mo cuique Principum dilectum; statimque
hos ipsos quotidie deinde ita formas, ut
se non tua fortunâ, sed suâ metiantur &
tantò magis digni, quibus honor omnis
præstetur à nobis, quia non est necesse.

Iustisne de causis S. P. Q. R. Optimi
tibi cognomen adiecit? Paratum id qui-
dem, & in medio positum: novem tamē,
scias neminem antè meruisse, quod non
erat excogitandū, si quis meruisset. An
satiùs fuit Felicem vocare, quod non mo-
ribus, sed fortunæ datū est. Satiùs Ma-
gnū? cui plus invidia, quàm pulchritudi-
nis inest. Adoptavit te primus Princeps
in suum. Senatus in Optimi nomen.
Hoc tibi tam proprium, quam pater-
num: nec magis definitè distincteque
desi.

designat, qui Trajanum, quàm qui Optimum appellat: ut olim frugalitate Pisones, sapientiâ Lælii, pietate Metelli mōstrabantur. quæ simul omnia uno isto nomine continentur: nec videri potest optimus, nisi qui est omnibus, in sua cuiusq; laude, præstātor. Merito tibi ergo, post cæteras appellationes, hæc est addita, ut maior. Minus est enim Imperatorem & Cæsarem, & Augustum, quàm omnibus Imperatoribus, & Cæsaribus, & Augustis, esse meliorem. Ideoq; ille parens hominū deorūq; Optimi prius, deinde Maximi nomine colitur: quo præclarior laus tua quem non minus constat optimum esse, quàm maximum. Assecutus es nomen, quod ad alium transire non possit, nisi ut appareat in bono Principe alienum, in malo falsum: quod licet omnes postea usurpent, semper tamen agnosceretur ut tuum. Etenim ut nomine Augusti admonemur eius, cui primum dicatum est: ita hæc Optimi appellatio nunquam memoriæ hominum sine te recurret. quotiesq; posterī nostri optimum aliquem vocare cogentur, toties recordabuntur.

buntur, quis meruerit vocari. Quanto nunc dive Nerva gaudio fruereis, cum vides & esse optimum, & dici quem tanquã optimũ elegisti: quã lætum tibi, quod comparatus filio tuo vinceris. Neq; enim alio magis approbatur animi tui magnitudo, quã quod optimus ipse, nõ timuisti eligere meliorem. Sed & tu pater Traiane (nam tu quoq; si non sidera proximam tamen sideribus obtines sedẽ) quantam percipis voluptatem, cum illum Tribunum, illum militem tuũ, tantum Imperatorem, tantum Principẽ cernis: cumq; eo qui adoptavit amicissimẽ contendis, pulchrius fuisse genuisse taẽ an elegisse. Magis uterq; ingenti in republicam merito, cui hoc tantum boni contulisti! Licet alteri vestrũ filio virtus triumphalia, cœlum alteri dederit: non minor tamen vestra laus, quod ista per filium, quam si ipsi meruissetis.

Scio Patres Conscripti, cum ceteros cives, tum præcipuẽ Consules oportere sic affici, ut se publicẽ magis quam privatim obligatos putent. Ut enim malos Principes rectius pulchriusque est ex cõ-

muni;

manibus injuriis odisse, quam propriis
 ita boni speciosius amantur, ob ea quæ
 generi humano, quam quæ hominibus
 præstant. Quia tamen in consuetudinē
 verterit, ut Consules publica gratiarum a-
 ctione perlata, suo quoq; nomine quan-
 tum debeant Principi, profiteantur: con-
 cedite me non pro me magis, munere i-
 sto quam pro collega meo Cornuto Ter-
 tullo C. V. fungi. Cur enim non pro il-
 lo quoq; gratias agam, pro quo non mi-
 nus debeo? præsertim cum indulgentissi-
 mus Imp. in cōcordia nostra ea præstite-
 rit ambobus, quæ si tantum in alterum
 contulisset, ambos tamen æqualiter obli-
 gasset. Utrumq; nostrum ille optimi cu-
 jusq; spoliator & carnifex, stragibus ami-
 corum & in proximum jactis fulmine af-
 flaverat: iisdem enim amicis gloriaba-
 mur, eisdem amissos lugebamus: ac sicut
 nunc spes gaudiūq; ita nunc communis
 nobis dolor & metus erat. Habuerat hūc
 honorem periculis nostris divus Nerva,
 ut nos etsi minus, ut bonus, tamen pro-
 movere vellet: quia mutari sæculi signū
 & hoc esset, quod florent, quorum præ-
 cipua

cipuum votum antè fuerat, ut memoria
 Principis elaberentur. Nondū bienniū
 compleveramus in officio laboriosissimo
 & maximo, cū tu nobis optime Prin-
 cipum, fortissime Imperatorum, Consu-
 latum obtulisti, ut ad summum honorem
 gloria celeritatis accederet. Tantum in-
 ter te & illos Principes interest, qui be-
 neficiis suis commédationem ex difficul-
 tate captabant gratioresq; accipientib⁹
 honores arbitrabatur si prius illos despe-
 ratio & tedium & similis repulse mora
 & notam quandam pudorēq; vertissent.
 Obsat verecundia quò minus perense-
 amus, quò utrumq; nostrum testimonio
 ornaris: ut amore recti, amore reipubli-
 cæ priscis illis Cōsulibus æquaveris: me-
 rito necne neutram in partem decernere
 audeamus. quia nec fas est affirmationi
 tuæ derogare; & onerosum confiteri ver-
 ra esse quæ de nobis præsertim tam mas-
 gifica dixisti. Tu tamen dignus es qui
 eos Consules facias de quibus possis ista
 predicare. Tribuas veniam quòd inter
 hæc beneficia tua gratissimum est nobis
 quod nos rursus collegas esse voluisti. Ita

caritas mutua, ita cōgruens tenor vitæ,
 ita una eademq; ratio propositi postula-
 bat: cuius ea vis, ut morū similitudo cō-
 cordiæ nostræ gloriā minuat, ac proin-
 de sit mirum, si alter nostrum à collega;
 ac si à se ipso dissentiat. Non ergo tem-
 porarium & subitum est, quod uterq; col-
 legæ Consulatus, tanquam iterum suo
 gaudet; nisi quod tamen qui rursus cōsu-
 les fiunt, bis quidem, sed temporibus di-
 versis obligantur: nos duos Consulatus
 accipimus simul, simul gerimus, alterque
 in altero Consulatus, sed iterum & pariter
 sumus.

Illud verò quam insigne: quod nobis
 Præfectis prærio Consulatum ante, quam
 successorem dedisti. Aucta est dignitas
 dignitate, neq; continuatus tantum, sed
 geminatus est honor, finemq; potestatis
 alterius, tanquam parum esset excipere,
 prævenit. Tanta tibi integritatis nostræ
 fiducia fuit, ut non dubitares te salva di-
 ligentiæ tuæ ratione esse facturum, si nos
 post maximum officium privatos esse nō
 faceres. Quid, quod eundem in annum
 Consulatum nostrum contulisti. Ergo
 non

non alia nos pagina, quam te Consulera
 accipiet & nostra quoq; nomina adden-
 tur Fastis, quibus ipse perscriberis. Tu
 comitiis nostris praesidere, tu nobis san-
 ctissimum illud carmen praere dignatus
 es, tuo iudicio Consules facti, tua voce
 renuntiati sumus: ut idem honoribus no-
 stris suffragator in curia, in campo de-
 clarator eristeres. Nam quod eum potis-
 simum menssem attribuisti, quem tuus
 natalis exornat, quam pulchrum nobis!
 quibus edicto, quibus spectaculo celebra-
 re contingeret diem illum, triplici gaudio leti-
 tum: qui Principem abstulit pessimum, de-
 dit optimum, meliorem optimo genuit.
 Nos sub oculis tuis augustior solito cur-
 rus accipiet, nos inter secunda omnia &
 vota certantia, quae praesenti tibi conferen-
 tur: vehemur alacres, & incerti ex utra-
 que parte maior auribus nostris accidat
 clamor, Super omnia tamen praedicandum
 videtur, quod pateris Consules esse quos
 fecisti, quippe nullam periculum, nullus ex
 Principe metus, consulares animos de-
 bilitat & frangit nihil invidis audiendum,
 nihil coactis decernendum erit. Manet
 manebitq; honori veneratio tua, nec se-

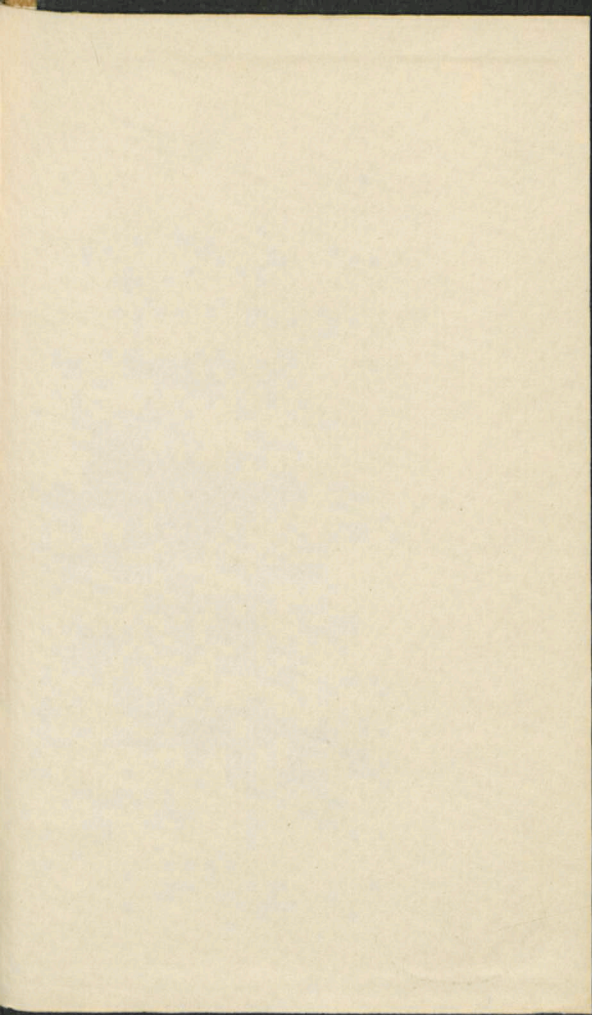
ouritatem auctoritate perdemus. Ac si
 quid fortè ex Cōsulatus fastigio fuerit di-
 minutum, nostra hæc erit culpa, non
 sæculi: licet enim quantum ad Principē
 licet tales Cōsules agere, quales ante Prin-
 cipes erant. Ullamne tibi pro beneficiis
 referre gratiam parem possumus? nisi ta-
 men illam, ut semper nos meminerimus
 Cōsules fuisse, & Cōsules tuos. Ea sen-
 tiamus, ea cēseamus, quæ consularibus
 digna sunt. Ita versemur in rep. ut crea-
 damus esse rempubl. non consilium no-
 strum, non operam subtrahamus: nec
 disjunctos nos, & quasi dimissos Cōsul-
 latu, sed quasi astrictos & devinctos pu-
 temus: eundemq; locum laboris & curæ,
 quem reverentiæ dignitatisq; teneamus.

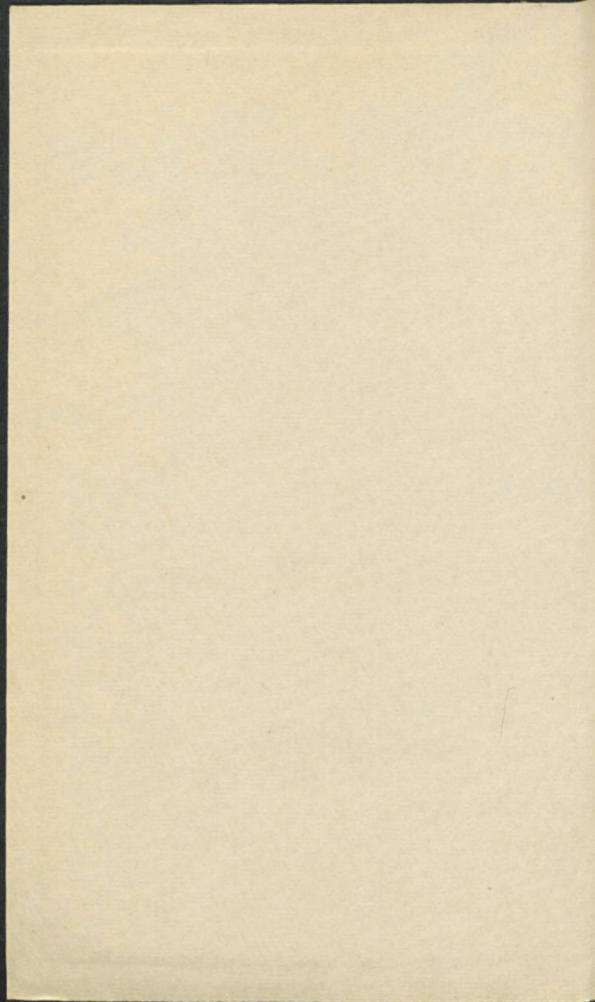
In fine orationis præsides custodesque
 Imperii deos, ego Consul pro rebus hu-
 manis, ac te præcipuè Capitoline Iupiter
 precor, ut beneficiis tuis faveas, tantis-
 muneribus addas perpetuitatem, Audi-
 sti quæ malo Principi precabamur, exau-
 di quæ pro dissimillimo optamus. Non
 te distringimus votis. non enim pacem,
 non concordiam, nec securitatem, non
 opes oramus, non honores simplex cū
A. G. F.

Etq; ista complexum unum omnium,
 votum est, SALUS PRINCIPIS. Nec verò
 nova tibi injungimus, tu enim iam tunc
 illum in tutelam recepisti cùm prædonis
 avidissimi faucibus eripuisti: neq; enim
 sine auxilio tuo, cùm altissima quæque
 quaterentur, hic, qui omnibus excelsior,
 inconcussus stetit præteritus est à pessimo
 Principe; qui præteriri ab optimo
 non potuit. Tu clara judicii tui signa
 misisti, cùm proficiscenti ad exercitum
 suo nomine, tuo honore cessisti. Tu voce
 IMPERATORIS quid sentiret locutus, fi-
 lium illi, nobis parentem, tibi Pontifi-
 cem maximum elegisti. Quo maiore fi-
 ducia, iisdem illis votis quæ ipse pro se
 nuncupari jubet, oro & obtestor, si be-
 ne temp. si ex utilitate omnium regit,
 primum ut illum nepotibus nostris ac
 pro nepotibus serves, deinde ut quando-
 que successorem ei tribuas quem gra-
 verit, quem formaverit, similemque fecerit
 adoptatos; aut si hoc Fato negatur, in-
 consilio sis eligenti, monstresque aliquem
 quem adoptari in Capitolio deceat. Vo-
 bis P. Q. quantum debeam; publicis eti-
 am monumentis continetur. vos mihi

in tribunatu quietis, in Pratura mode-
 stia; vos in istis officiis etiam quae è stu-
 diis nostris circa tuendos socios inianxe-
 ratis, cuncti constantiae antiquissimum
 testimonium perhibuistis, vos proximè
 destinationem Consularis mei his accla-
 mationibus approbavistis, ut intelligam
 etiam atque etiam curandum mihi, ut
 hunc consensum vestrum complectar &
 teneam, & in dies augeam. Etenim me-
 minit tunc verissimè iudicari, meruerit
 quis honorem, necne, cum adeptus est,
 Vos modo favete huic proposito, & cre-
 dite, si cursu quodam proventus ab illo
 insidiosissimo Principe, antequam proffi-
 teretur odium bonorum postquam pro-
 fessus est, substiti; cum viderem quae ad
 honores compendia paterent, longius i-
 ter malui; si malis temporibus inter ma-
 los & paventes, bonis inter securos gau-
 dentesque numeror, si denique in tantum
 diligo optimum Principem, inquantum in vi-
 sus pessimo sui. Ego reverentiae vestrae sic
 semper inserviã, non ut me Consulem, &
 meo Consulare, sed ut Candidatum
 Consularis putem;

OPRAWĘ WYKONANO

w prac. introl.-konserwat.

Biblioteki „Ossolineum”

Data 10.9.75 podpis Zmajch

